

Aan:
Gemeente Oegstgeest
Postbus 1270
2340 BG Oegstgeest

Verzenddatum 17 juni 2026
Ons kenmerk Z/26/238309
Dso nummer 2026052801385
Contactpersoon [REDACTED]
Telefoonnummer 14071

Onderwerp Besluit omgevingsvergunning

Beste [REDACTED]

Op 28 mei 2026 hebben wij uw aanvraag voor een omgevingsvergunning ontvangen voor het restaureren van 3 zitbanken in het Julianapark op het adres Willem de Zwijgerlaan 23T in Oegstgeest.

Besluit

Wij besluiten de omgevingsvergunning met bijbehorende gewaarmerkte stukken te verlenen op grond van artikel 5.1, eerste lid, onder a van de Omgevingswet, juncto artikel 22.8 van de Omgevingswet.

De omgevingsvergunning wordt verleend voor de activiteiten:

- Bouwactiviteit (omgevingsplan)
- Activiteit die betrekking heeft op een gemeentelijk monument

Vertraagde inwerkingtreding

Dit besluit treedt vertraagd in werking. U mag pas na 4 weken gebruik maken van deze vergunning. Binnen deze termijn kunnen eventuele belanghebbenden bezwaar en een verzoek om een voorlopige voorziening indienen.

Aanvraag technische bouwactiviteit niet vereist

Op grond van artikel 2.27 van het Besluit bouwwerken leefomgeving is de 'technische bouwactiviteit' (artikel 5.1, tweede lid, onder a, van de Omgevingswet) niet vereist.

Kosten

Voor het in behandeling nemen van uw aanvraag bent u € [REDACTED] aan leges verschuldigd. U ontvangt hiervoor binnenkort een aanslag.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van Oegstgeest,

Kees Schrieks
Manager Ruimte

Procedure

Dit besluit is voorbereid met de reguliere voorbereidingsprocedure.

Publicatie

Uw aanvraag is gepubliceerd op de gemeentepagina van de Oegstgeester Courant en op www.officielebekendmakingen.nl. Dit besluit zullen wij ook publiceren.

Vertraagde inwerkingtreding

Dit besluit treedt vertraagd in werking. U mag pas na 4 weken gebruik maken van deze vergunning. Binnen deze termijn kunnen eventuele belanghebbenden bezwaar en een verzoek om een voorlopige voorziening indienen.

Bezwaar

Tegen dit besluit kan door u of derde belanghebbenden binnen zes weken na verzenddatum van het besluit bezwaar worden aangetekend. Het bezwaarschrift moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- naam en adres van de indiener;
- datum;
- omschrijving van het besluit waartegen u bezwaar maakt en de redenen van het bezwaar;
- handtekening van de indiener.

Stuur het bezwaarschrift naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oegstgeest, Postbus 1270, 2340 BG te Oegstgeest.

Pro forma bezwaar

Het kan voorkomen dat de termijn van zes weken te kort is om een volledig gemotiveerd bezwaarschrift te schrijven. Bijvoorbeeld omdat u eerst advies wilt vragen aan anderen. Om uw recht op bezwaar niet te verspelen, kan u binnen zes weken ook een 'pro forma bezwaarschrift' indienen bij het college. Hierin geeft u kort aan waartegen u in bezwaar gaat. Ook geeft u daarin aan dat u later de motivering van uw bezwaarschrift wilt aanvullen.

Voorlopige voorziening

Dit besluit treedt één dag na bekendmaking in werking (verzenddatum), ook al wordt er een bezwaarschrift ingediend. Hebben u of derde belanghebbenden er veel belang bij dat dit besluit niet in werking treedt, dan kan een voorlopige voorziening worden aangevraagd bij de Voorzieningenrechter van de rechtbank in Den Haag, Postbus 20302, 2500 EH te Den Haag, of digitaal via <http://loket.rechtspraak.nl/bestuursrecht>. U heeft hiervoor wel elektronische handtekening (DigiD) nodig. Kijk op de website voor de precieze voorwaarden. Voor het vragen van een voorlopige voorziening betaalt u kosten om de procedure te starten (griffierecht).

Afwijken van omgevingsvergunning?

Wilt u afwijken van deze omgevingsvergunning dan moet u hiervoor een nieuwe aanvraag indienen via het Omgevingsloket.

Intrekken vergunning

Het kan voorkomen dat u besluit geen gebruik te maken van de omgevingsvergunning. Wij kunnen de omgevingsvergunning dan geheel of gedeeltelijk intrekken.

Gewaarmerkte stukken

De volgende gewaarmerkte stukken maken onderdeel uit van de omgevingsvergunning:

Omschrijving	Type	Datum
01. Publiceerbare aanvraag	Aanvraagformulier	28-05-2026
02a. Rapport 2209-INS_Bouwkundige inspectie	Rapport	28-05-2026
02b. Rapport 2209-INS_Bijlage bij bouwkundige inspectie	Rapport	13-08-2025
02c. Tekening 2209-INS-001_Inpsectie (bestaand) zuidwest	Tekening	13-08-2025
02d. Tekening 2209-INS-002_Inpsectie (bestaand) zuidoost	Tekening	13-08-2025
02e. Tekening 2209-INS-003_Inpsectie (bestaand) noordoost	Tekening	13-08-2025
03. Rapport 2209-OND_Onderzoek scheefstand en baksteen	Rapport	28-05-2026
04. Rapport 2209-PVA_Plan van aanpak & onderhoudsplan	Rapport	28-05-2026
F.NO.01 t/m F.NO.27_Foto's bank NO	Foto	-
F.ZO.01 t/m F.ZO.27_Foto's bank ZO	Foto	-
F.ZW.01 t/m F.ZW.30_Foto's bank ZW	Foto	-

Overwegingen – Bouwactiviteit (omgevingsplan)

Juridisch kader

Op grond van artikel 5.1, eerste lid, onder a van de Omgevingswet is het verboden om een omgevingsplanactiviteit te verrichten zonder de hiervoor vereiste omgevingsvergunning.

Op grond van artikel 22.26 Omgevingsplan Oegstgeest is het verboden om zonder omgevingsvergunning een bouwactiviteit te verrichten en het te bouwen bouwwerk in stand te houden en te gebruiken.

Op grond van artikel 22.277 Omgevingsplan Oegstgeest is het verboden om zonder omgevingsvergunning een werk, niet zijnde een bouwwerk, of werkzaamheid uit te voeren.

Op grond van artikel 4.6, eerste lid, onder g van de Invoeringswet Omgevingswet gelden de regels van een bestemmingsplan als deel van het (tijdelijke) omgevingsplan. Handelen in strijd met deze regels wordt daarom gezien als handelen in strijd met het omgevingsplan.

Omgevingsplan / Bestemmingsplan

Op de locatie gelden de regels van het tijdelijke Omgevingsplan Gemeente Oegstgeest, juncto het bestemmingsplan 'Oranje Nassau'. Op de plankaart is de grond aangeduid met enkelbestemming 'Groen - 2' (artikel 7) en dubbelbestemmingen 'Waarde - Archeologie 3' (artikel 17) en 'Waarde - Cultuurhistorie' (artikel 18).

Groen

Op grond van artikel 7.1 zijn de voor 'Groen - 2' aangewezen gronde bestemd voor:

- a. beeldbepalend (openbaar) groen;
- b. parken;
- c. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van recreatie - natuurspeeltuin': tevens een natuurspeeltuin behorende bij het aangrenzende kinderdagverblijf;

- d. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke bouwaanduiding - rijksmonument': tevens voor de instandhouding en bescherming van rijksmonumenten;
- e. water en waterhuishoudkundige voorzieningen;
- f. bij deze bestemming behorende bouwwerken, geen gebouwen zijnde en voorzieningen zoals voet- en fietspaden, speelvoorzieningen en straatmeubilair.

Op grond van artikel 7.2 mag op deze gronden worden gebouwd en gelden op grond van artikel 7.2.1 de volgende regels:

- a. de bouwhoogte van speelvoorzieningen bedraagt ten hoogste 5 m;
- b. de bouwhoogte van lichtmasten bedraagt ten hoogste 6 m;
- c. de bouwhoogte van overige bouwwerken, geen gebouwen zijnde, bedraagt ten hoogste 3 m.

Het ingediende plan voldoet aan de gestelde regels nu de 3 zitbanken in het Julianapark slechts worden gerestaureerd.

Op grond van artikel 7.3.1 is het verboden op of in de gronden met de bestemming 'Groen - 2' zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, of de volgende werkzaamheden uit te voeren:

- a. het planten, rooien, kappen of verminken van de houtopstand en gewassen;
- b. het aanleggen of verharderen van wegen, paden of parkeervoorzieningen en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen (al dan niet tijdelijk);
- c. het uitvoeren van groundbewerkingen, waartoe worden gerekend afgraven, woelen, mengen, diepploegen, uitdiepen, egaliseren, ontginnen, ophogen, aanleggen van drainage en/of anderszins wijzigen van de bodemstructuur;
- d. het aanleggen, vergraven, verruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren;
- e. het aanleggen of aanbrengen van oeverbeschoeiingen;
- f. het aanleggen van boven- of ondergrondse kabels en leidingen en het aanbrengen van daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur.

Op grond van artikel 7.3.2 is het verbod van lid 7.3.1 niet van toepassing op werken of werkzaamheden die:

- a. normaal onderhoud en beheer ten dienste van de bestemming betreffen;
- b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan of uitgevoerd kunnen worden op grond van een verleende omgevingsvergunning.

Gelet op artikelen 7.3.1 t/m 7.3.2 kan het uitvoeren van groundbewerkingen ten behoeve van de restauratie van de 3 zitbanken in het Julianapark gezien worden als normaal onderhoud en beheer ten dienste van de bestemming.

Waarde - Archeologie 3

Op grond van artikel 17.3.1 onder a is het verboden op of in de gronden met de dubbelbestemming Waarde - Archeologie 3 zonder of in afwijking van een schriftelijke omgevingsvergunning (voorheen archeologische aanlegvergunning) van bevoegd gezag de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren, dieper dan 50 cm en over een (totale) oppervlakte groter dan 250 m².

Het ingediende plan voldoet aan de gestelde regels nu geen bodemingrepen plaatsvinden dieper dan 50 cm en over een (totale) oppervlakte groter dan 250 m².

Waarde - Cultuurhistorie

Op grond van artikel 18.1 zijn de voor 'Waarde - Cultuurhistorie' aangewezen gronden - behalve voor de andere aldaar voorkomende bestemming(en) - mede bestemd voor het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de met het gemeentelijk dorpsgezicht verbonden cultuurhistorische waarden, zoals beschreven in de toelichting bij de aanwijzing tot het gemeentelijk dorpsgezicht 'Oranjewijk'. Deze regels van deze dubbelbestemming gelden primair ten opzichte van de regels van ieder andere bestemming waarmee deze dubbelbestemming samenvalt.

Op grond van artikel 18.2 mogen de tot 'Waarde - Cultuurhistorie' mede bestemde gronden uitsluitend worden bebouwd met gebouwen ten dienste van de hiervoor geldende overige (hoofd)bestemmingen voor zover dat tevens omvat het bouwen ten behoeve van daaraan ingevolge deze dubbelbestemming toegekende doeleinden.

Op grond van artikel 18.3 kan het bevoegd gezag nadere eisen stellen in relatie tot de te beschermen cultuurhistorische waarden, zoals genoemd in de toelichting bij de aanwijzing tot het gemeentelijk dorpsgezicht 'Oranjewijk'. Deze bevoegdheid heeft betrekking op:

- a. de situering, goothoogte en/of bouwhoogte, de dakhelling, nokrichting en/of kapvorm van (karakteristieke) gebouwen, aan-, uit- en bijgebouwen en andere bouwwerken, geen gebouwen zijnde;
- b. ingrepen in de openbare ruimte in het algemeen en in de groenstructuur in het bijzonder.

Op grond van artikel 18.6.1 onder a is het verboden op of in de gronden met de bestemmingen 'Waarde - Cultuurhistorie' en 'Tuin' zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, aan te leggen, of de volgende werkzaamheden uit te voeren:

- a. het uitvoeren van grondbewerkingen waartoe worden gerekend het ophogen en afgraven;
- b. het aanleggen of verharderen van wegen of paden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen met een oppervlakte van meer dan 50 m²;
- c. het aanleggen, vergraven, verruimen, of dempen van sloten, vijvers en andere wateren.

Op grond van artikel 18.6.2 is het verbod van lid 18.6.1 niet van toepassing, indien de werken en werkzaamheden:

- a. normaal onderhoud, beheer en gebruik overeenkomstig de bestemming betreffen;
- b. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan;
- c. reeds mogen worden uitgevoerd krachtens een verleende vergunning;
- d. van zodanige geringe omvang en ondergeschikte betekenis zijn dat daardoor geen aantasting van de aanwezige waarden plaatsvindt.

Op grond van artikel 18.6.3 zijn de werken en werkzaamheden, zoals in lid 18.6.1 bedoeld, slechts toelaatbaar, indien:

- a. door die werken of werkzaamheden, dan wel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen voor de met gemeentelijk dorpsgezicht verbonden cultuurhistorische waarden, zoals nader omschreven in de toelichting bij de aanwijzing tot het gemeentelijk dorpsgezicht 'Oranjewijk', niet worden aangetast; en
- b. vooraf advies is ingewonnen van de gemeentelijke monumentencommissie.

Gelet op artikelen 18.6.1 t/m 18.6.3 kan het uitvoeren van grondbewerkingen ten behoeve van de restauratie van de 3 zitbanken in het Julianapark gezien worden als normaal onderhoud en beheer ten dienste van de bestemming.

Daarnaast is het restaureren van de 3 zitbanken in het Julianapark van belang voor het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de met het gemeentelijk dorpsgezicht verbonden cultuurhistorische waarden, zoals beschreven in de toelichting bij de aanwijzing tot het gemeentelijk dorpsgezicht 'Oranjewijk'.

Omdat hier sprake is van een beschermd monumentaal parkje is, gelet op het gestelde in artikel 18.6.3 onder b, advies ingewonnen bij de Commissie Omgevingskwaliteit Oegstgeest (voormalige monumentencommissie).

Participatie

Wij hebben 'Participatiebeleid bij de aanvraag van een omgevingsvergunning' vastgesteld. Hierin zijn de spelregels bepaald voor participatie. Participatie is bij alle aanvragen zeer gewenst en is verplicht bij aanvragen voor buitenplanse omgevingsplanactiviteiten indien het een geval betreft waarvan de raad heeft vastgesteld dat daarbij participatie verplicht is. Het moet dan bijvoorbeeld gaan om een aanvraag voor een plan welke een 'behoorlijke ruimtelijke impact' tot gevolg heeft.

U heeft op het aanvraagformulier aangegeven dat geen participatie heeft plaatsgevonden. Wij adviseren u dringend om uw bouwplan alsnog met uw directe burens te bespreken. Wij zijn desondanks van mening dat uw plan past binnen de bestaande ruimtelijke structuur en geen 'behoorlijke ruimtelijke impact' tot gevolg heeft. Ondanks het feit dat (nog) geen participatie heeft plaatsgevonden kan medewerking worden verleend aan uw bouwplan.

Conclusie

De omgevingsvergunning voor de 'Bouwactiviteit (omgevingsplan)' kan worden verleend.

Overwegingen - Activiteit die betrekking heeft op een gemeentelijk monument

Juridisch kader

Op grond van artikel 22.8 van de Omgevingswet is het, voor zover op grond van een bepaling in een gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist voor een geval waarin regels over de fysieke leefomgeving op grond van artikel 2.7, eerste lid alleen in het omgevingsplan mogen worden opgenomen, verboden om zonder omgevingsvergunning een activiteit te verrichten als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, onder a van de Omgevingswet.

Op grond van artikel 3.92, eerste lid, onder a van de Verordening fysieke leefomgeving Oegstgeest 2024 is het verboden om zonder vergunning een gemeentelijk monument of een voorbeschermd gemeentelijk monument te slopen, te verstoren, te verplaatsen of te wijzigen.

Op grond van artikel 3.92, eerste lid, onder b van de Verordening fysieke leefomgeving Oegstgeest 2024 is het verboden om zonder vergunning een gemeentelijk monument of een voorbeschermd gemeentelijk monument te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

Gemeentelijk monument

Het Julianapark inclusief de 3 zitbanken zijn aangewezen als een beschermd gemeentelijk monument.

Het ingediende plan betreft de restauratie van de 3 zitbanken in het Julianapark en omvatten ingrepen aan het gemeentelijk monument.

Omgevingskwaliteit

Wij hebben uw aanvraag op 10 juni 2026 voor advies voorgelegd aan de gemeentelijke adviescommissie Omgevingskwaliteit Oegstgeest.

Advies: Akkoord.
Toelichting: De commissie waardeert de zorgvuldige aanpak met de bouwkundige inspectie en plan van aanpak.

De volgende punten worden met dhr. Janse en Janse besproken:

- De commissie vraagt of funderingsplaten opnieuw gesteld kunnen worden. De funderingsplaten worden niet gesteld, maar de zuidelijke bank kan optioneel 1.0m naar voren verplaatst worden om deze waterpas te kunnen zetten en te voorkomen dat de boomwortels het fundament wederom aantasten.*
- Waar ooit de pomp voor de fontein geplaatst was zal de resterende opening dichtgezet, opgevuld en ingeboet worden met metselwerk als bestaand.*
- De aanwezige boomwortels vormen een bedreiging van de banken, deze drukken op de fundering en beschadigen het metselwerk.*
- Het metselwerk vervangen en herstellen als bestaand is in principe akkoord. Bij steenbakkerij Zilverschoon Randwijk zullen nieuwe bakstenen geproduceerd worden, geheel conform bestaand.*
- De hoog opgemetselde penanten aan weerszijden waren in het verleden voorzien van een schaal. De vraag is of er wederom een bekroning mogelijk is. Bijvoorbeeld met een lantaarn o.i.d.*
- De commissie adviseert een bouwhistorisch onderzoek uit te laten voeren voor met name de verwijderde schalen op de gemetselde penanten.*
- Afdekking van het metselwerk met een natuurstenen plaat wordt geadviseerd.*
- De houten planken van de zittingen worden wederom gemonteerd in metalen strips. Voor de zittingen worden opnieuw houten planken gebruikt.*
- De verwijderde herdenkingsplaquette uit 1946 op een van de drie banken lijkt niet meer aanwezig bij de gemeentewerf.*
- De keramische dekplaten op armleuningen worden vervangen conform bestaand.*
- Het mogelijk herstel van de fontein wordt wel besproken maar valt buiten de aanvraag.*

Tot slot: De commissie vraagt aandacht voor de beplanting van het park. De aanpak daarvan is van belang voor de zichtbaarheid van de banken en daarmee ook het veilig gebruik.

Volgens de commissie is het plan niet strijd met het belang van monumentenzorg en is het uiterlijk/plaatsing van het bouwwerk, zowel op zichzelf beschouwd als in verband met de omgeving of de te verwachten ontwikkeling daarvan niet in strijd met redelijke eisen van welstand. Wij volgen het advies van de commissie.

Geadviseerd wordt nader bouwhistorisch onderzoek uit te (laten) voeren voor met name de verwijderde schalen op de gemetselde penanten. Zie in dit kader ook de aanbevelingen van de commissie ten aanzien van een afdekking van dan wel verbijzondering op de gemetselde penanten.

Conclusie

De omgevingsvergunning voor de 'Activiteit die betrekking heeft op een gemeentelijk monument' kan worden verleend.

Toezicht / Start- en gereedmelding

Wij houden toezicht op de uitvoering van de werkzaamheden en naleving van de voorwaarden. Wilt u ons twee werkdagen vóór aanvang van de werkzaamheden hierover informeren. Ook na het afronden van de werkzaamheden stuurt u ons binnen één werkdag een gereedmelding.

De start- en gereedmelding doet u door een e-mail te sturen naar bouwmelding@oegstgeest.nl, onder vermelding van ons kenmerk Z/26/238309

Tijdelijk plaatsen voorwerp op openbare weg

Het kan zijn dat u een ontheffing nodig heeft als u een object wilt plaatsen langs de kant van de weg, berm of op het trottoir. Zo heeft u bijvoorbeeld een ontheffing nodig als u een container, bouwkeet of steiger wilt plaatsen. U kunt een ontheffing aanvragen via www.oegstgeest.nl/inwoners/voorwerpen-op-de-openbare-weg.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u een e-mail sturen naar onder vermelding van ons kenmerk.

Gemeente Oegstgeest

Rhijngeesterstraatweg 13

2342 AN Oegstgeest

BOUWKUNDIGE INSPECTIE

BANKEN JULIANAPARK, OEGSTGEEST

28 mei 2026

Gemeente Oegstgeest

*Behoort bij besluit van burgemeester en
wethouders van Oegstgeest*

*Datum: 17-06-2026
Ons kenmerk: Z/26/238309*

AXIII architecten

BAM
BAM
RESTAURATIE
STEENHOUWERS

Bambam Steenhouwers

IN OPDRACHT VAN:

Gemeente Oegstgeest

Rhijngeesterstraatweg 13

2342 AN Oegstgeest

[REDACTED]
[REDACTED]
+31 6 [REDACTED]

EEN SAMENWERKING VAN:

AXIII architecten

Rooseveltstraat 4N

2321 BM Leiden

info@axiii.nl

+31 ([REDACTED])

Bambam Steenhouwers B.V.

Langegracht 70C

2312 NV Leiden

mail@bambamsteenhouwers.nl

+31 (0)71 879 57 94

INHOUD

1.	Inleiding.....	4
1.1.	Opdrachtschrijving.....	4
1.2.	Leeswijzer.....	4
1.3.	Rapportagemethodiek.....	5
1.4.	Werkzaamheden.....	6
1.5.	Achtergrond.....	7
2.	Bouwkundige inspectie.....	8
2.1.	Voegwerk.....	8
2.2.	Scheuren.....	8
2.3.	Arملهuningen.....	9
2.4.	Sparing aan achterzijde.....	11
2.5.	Zitting.....	12
2.6.	Scheefstand.....	13
2.7.	Plantengroei.....	14
2.8.	Ophoping van grond.....	15
2.9.	Ontbrekende bakstenen.....	15
2.10.	Reinigen.....	16
3.	Conclusie.....	18

1. INLEIDING

1.1. OPDRACHTOMSCHRIJVING

In opdracht van Gemeente Oegstgeest zijn Bambam Steenhouwers en AXIII architecten uit Leiden gevraagd voor verschillende werkzaamheden ten behoeve van de restauratie van de drie banken in het Julianapark rondom de vijver op de kruising van de Koninginnelaan, de Willem de Zwijgerlaan en de Frederik Hendriklaan in Oegstgeest.

In dit verslag worden de resultaten naar aanleiding van de bouwkundige inspectie uiteengezet. Het doel van deze inspectie en rapportage is om te bepalen welk technisch en esthetisch herstel en onderhoud noodzakelijk zijn. Vervolgens zal aan de hand van de bevindingen uit dit document een plan van aanpak worden opgesteld voor de restauratiewerkzaamheden in combinatie met een onderhoudsplan.

G01316: zwartwit foto van de vijver, circa 1928

1.2. LEESWIJZER

In dit inleidende hoofdstuk zal onder andere allereerst een omschrijving worden gegeven van de werkzaamheden en de rapportagemethodiek. In het tweede hoofdstuk volgt een korte omschrijving van het geïnspecteerde object gevolgd door het derde hoofdstuk waarin de belangrijkste gebreken uiteen worden gezet met de vermoedelijke oorzaak, het advies en eventueel geïllustreerd met een foto ter verduidelijking.

Tijdens het lezen hiervan kunnen de overzichtstekeningen in Bijlage 1 worden geraadpleegd om de locatie en de grootte van het gebrek te achterhalen. In Bijlage 2 is vervolgens een volledig overzicht opgenomen van alle geconstateerde gebreken. Tot slot zijn in Bijlage 3 alle foto die tijdens de inspectie zijn gemaakt als losse bestanden toegevoegd en geordend in mappen per bank.

1.3. RAPPORTAGEMETHODIEK

De rapportage wordt gedaan volgens “Uitvoeringsrichtlijn Gebouwinspecties (URL 2005) Versie 1.1 d.d. 6 november 2020” inspectie type B, opgesteld door Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM). Zodoende is per element het materiaal benoemd, een kwaliteitsbeeld vastgesteld, gevolgd door een beknopte uitleg van het gebrek, eventueel de mogelijke oorzaak en tot slot het advies voor herstelmaatregelen.

Wat betreft het kwaliteitsbeeld zijn de eerdergenoemde richtlijnen aangehouden met de volgende onderverdeling:

- Goed: zeer beperkt herstel, bij gelegenheid wenselijk;
- Redelijk: plaatselijk beperkt herstel, bij gelegenheid noodzakelijk;
- Matig: algeheel herstel binnen 5 tot 10 jaar;
- Slecht: restauratie/vernieuwing binnen 2 tot 5 jaar.

Alle noemenswaardige gebreken zijn voorzien van een codering welke een vertaling vormt van de locatie. Aan elke dergelijke code is informatie gekoppeld waaronder het type materiaal, het kwaliteitsbeeld, het gebrek volgens het Monument Diagnose en Conservering Systeem, de oorzaak, het hersteladvies en tot slot een eventuele aanvullende opmerking.

De kwadranten waar de drie banken zijn gesitueerd.

De codering van de gebreken is opgebouwd uit een viertal combinaties van letters en cijfers. Allereerst zijn er twee letters om de locatie van de bank te bepalen. De locatie is in vier kwadranten ingedeeld met de windrichtingen noordoost, zuidoost of zuidwest (NO/ZO/ZW), zoals te zien is in onderstaande illustratie. Het tweede deel van de codering is de locatie van het gebrek aan de buiten- of binnenzijde (BU/BI) gevolgd door de zijde van de bank met voorzijde, linkerzijde, achterzijde of rechterzijde (VO/LI/AC/RE) als differentiatie. Tot slot volgt een oplopende nummering (01/02/03/etc.) voor de verschillende gebreken. Let op dat deze laatste nummering geen relatie heeft tot de nummering van de foto's in Bijlage 3.

1.4. WERKZAAMHEDEN

Op maandag 9 juni 2025 zijn de drie banken op locatie geïnspecteerd in ingemeten. Enkele delen waren slecht bereikbaar vanwege belendende beplanting en zijn waar mogelijk alleen visueel geïnspecteerd. Deze locatie zijn op de tekeningen met grijze arcering aangegeven.

Het steen is beklopt om losstand of speling te kunnen constateren. Het voegwerk is visueel geïnspecteerd op breuken, verwerking, scheuren en beschadigingen en daar waar nodig met een priem geprikt. Verder zijn er van vrijwel alle delen een of meerdere foto's gemaakt welke allemaal zijn opgenomen in de eerdergenoemde Bijlage 3.

◀ ma 9 jun 2025: Tweede Pinksterdag ▶	
Temperatuur	
Maximum	17,9 °C (norm.: 17,7 °C) 12-13u
Minimum	8,1 °C (norm.: 10,3 °C) 4-5u
Gemiddeld	14,5 °C (norm.: 14,3 °C)
Minimum op 10 cm hoogte	5,2 °C 6-7u
Wind	
Overheersende richting	westzuidwest (244°)
Gemiddelde snelheid	3,8 m/s (13,7 km/u)
Hoogste uurgemiddelde snelheid	6,0 m/s (21,6 km/u) 11-12u
Hoogste stoot	10,0 m/s (36,0 km/u) 12-13u
Zon	
Duur	9,9 uur
Perc. van langst mogelijk	60%
Globale straling	2485 J/cm ² (287,6 W/m ²)
Zon op	05:19
Zon onder	21:57
Neerslag	
Etmaalsom	0,0 mm
Duur	0,0 uur
Hoogste oorsom	0,0 mm 1-2u
Luchtvochtigheid	
Maximale relatieve vochtigheid	99% 4-5u
Minimale relatieve vochtigheid	58% 16-17u
Gemiddelde relatieve vochtigheid	77%
Overig	
Gemiddelde luchtdruk	1.021,0 hPa
Minimum opgetreden zicht	700 - 800m
Bedekkingsgraad van de bovenlucht	6 octa's (Zwaar bewolkt)

Overzicht weersomstandigheden KNMI-weerstation Voorschoten tijdens de inspectiedag.

Wat betreft de weersomstandigheden waren deze tijdens het inspectiemoment zeer gunstig om de objecten goed te kunnen inspecteren, zoals blijkt uit bovenstaand overzicht.

Belangrijk is wel te vermelden dat de inspectie een momentopname betreft, waarbij niet bekend is hoe lang de verschillende gebreken zich al hebben geopenbaard en met welke snelheid de verschillende vormen van degeneratie, vervuiling, of corrosie hebben opgetreden. Bij herhaald onderzoek in de toekomst kan door middel van vergelijking met dit document een beter inzicht worden verkregen in de duurzaamheid van de geïnspecteerde elementen en nog passender advies worden gegeven wat betreft het herstel en onderhoud.

1.5. ACHTERGROND

In tegenstelling tot het plan wordt de Oranjewijk niet met orthogonaal stratenpatroon aangelegd, maar, deels vanwege bestaande percelen, met een licht gebogen en onregelmatig stratenpatroon. Eveneens wordt besloten om een parkachtige villawijk met zo min mogelijk huizenblokken met goedkopere woningen te realiseren. In de jaren '20 van de vorige eeuw wordt vervolgens met de aanleg van de Willem de Zwijgerlaan en de aansluiting op de Koninginnelaan en de Frederik Hendriklaan een driehoekig plantsoen met een ronde vijver gerealiseerd. Op archiefbeelden van prentbriefkaarten wordt zowel de naam Prins Hendrikpark als Oranjepark en Julianapark gebruikt, waarbij laatstgenoemde wordt gehanteerd in dit document.

715-VOO-225: uitsnede van prentbriefkaart van de vijver, circa 1928.

In elk van de drie hoeken van het park bevinden zich gemetselde banken met (vermoedelijk) terracotta accenten voor de armleuningen aan weerszijden en het wapen van Oegstgeest in het midden van de rugleuning. Met vrij grote zekerheid kan verder worden gesteld dat de zitting van de banken bestond uit drie houten planken, aangezien hier resten van zijn aangetroffen.

2. BOUWKUNDIGE INSPECTIE

Alle individuele gebreken zijn opgenomen in de tekeningen in Bijlage 1 met in Bijlage 2 de omschrijving. Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen samengevat.

2.1. VOEGWERK

Bij alle drie de banken verkeert het voegwerk in slechte staat en is dit niet in de tekeningen opgenomen vanwege de veelvoorkomende en algemene aard. Het voegwerk vertoont verschillende schadebeelden welke elkaar in een vicieuze cirkel verslechteren. Zo is biologische groei in de vorm van algen en mossen aangetroffen op vochtige plekken, welke ontstaan doordat vocht de constructie kan binnendringen. Dit wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door het uitdrukken van voegwerk omdat deze niet meer goed hecht aan de legmortel en de baksteen. Een andere reden is het verkrummen van het voegwerk als gevolg van zoutkristallisatie of vorstschadeprocessen.

Het vermoeden bestaat dat het voegwerk in het verleden is vernieuwd waarbij een te harde voeg is toegepast. Dit heeft geleid tot bovengenoemde schadebeelden. Zachtere materialen, zoals de terracotta armleuning zijn hier vermoedelijk door afgeboerd, zoals ook in het desbetreffende hoofdstuk wordt beschreven. De bakstenen, welke redelijk hard zijn, zijn hier beter tegen bestand. Echter is het van belang dat de juiste voeg wordt toegepast om vochttransport op de juiste manier te reguleren.

Een groot deel van het voegwerk los zit, is niet diep genoeg aangebracht of is reeds helemaal verdwenen. Alle te harde voegen dienen vervangen te worden door kalk gebonden voegen die zachter zijn dan het terracotta in de juiste kleur. Het advies is om deze restauratiewerkzaamheden uit te laten voeren volgens de URL 4006 door een erkend specialist zoals Bambam Steenhouwers B.V. uit Leiden.

Van het nieuwe voegwerk dienen op locatie drie proefvlakken opgezet te worden ter goedkeuring van de directie alvorens de definitieve kleur wordt gekozen die aansluit op de originele kleur. Eventueel onderzoek hiertoe zal worden meegenomen met het onderzoek naar het type baksteen.

2.2. SCHEUREN

Een significant aantal bakstenen bij alle drie de banken, maar in het bijzonder bij de bank in het zuidwesten, vertoont (haar)scheuren. Deze scheuren lopen voornamelijk in verticale richting ten opzichte van een liggende baksteen. Dergelijke scheuren met een breedte groter dan 0,15 mm kunnen onder andere ontstaan als gevolg van het bakproces. Kleinere, individuele scheuren,

oftewel haarscheuren, met een wijdte kleiner dan 0,15 mm hebben eveneens verschillende mogelijke oorzaken, waaronder krimp tijdens het droogproces.

Voor scheuren in het horizontale vlak, dus aan de bovenzijde, welke blootgesteld worden aan neerslag geldt dat deze daardoor gevoelig zijn voor verdere degeneratie door penetratie van water, biologische groei en vorstschadeprocessen.

In de meeste gevallen is het inwassen van de bakstenen op locatie voldoende om de scheuren waterdicht te maken en verdere degeneratie significant te remmen. In geval van grotere scheuren dienen de elementen uitgenomen te worden en direct gemerkt, alvorens deze verlijmd en herteld worden. Na het verlijmen zal de breuk eveneens worden ingewassen. Het is nadrukkelijk niet het advies om de bakstenen te doken om deze te verduurzamen. Na de restauratie dienen de stenen op dezelfde locatie terug geplaatst te worden.

ZW (13): breuken in het metselwerk in het horizontale vlak van de rugleuning.

2.3. ARMLEUNINGEN

Aan weerszijde van de banken bevinden zich oranjekleurige, terracotta afdekkers op de gemetselde armleuning. Deze hebben aan de drie zijdes rondom twee golvende strepen in het midden. De armleuning vertonen verschillende schadebeelden, waarbij eerder uitgevoerde mortelreparaties in de loop der tijd alweer grotendeels verweerd zijn. Deze mortelreparaties wijken in kleur significant af van het originele materiaal, waarbij de vraag gesteld kan worden of

dit ooit met opzet is gedaan om het verschil duidelijk kenbaar te maken of dat dit een andere reden heeft gehad.

ZO (10): armleuning met eerder uitgevoerde mortelreparaties.

Verder vertonen de elementen cohesieverlies in de vorm van verkrumelen, enkele scheuren in het horizontale vlak en lichte algengroei. In het bijzonder heeft de linker armleuning van de bank in het zuidoosten een afwijkend schadebeeld, waarbij er nog maar heel weinig van het originele materiaal over is. Dit kan komen door zeer selectieve, plaatselijke slijtage van het afwijkende materiaal, maar aannemelijker is dat dit afwijkende materiaal in ongeveer deze vorm en kleur (lichtgrijs) is aangebracht.

Vanwege de slechte staat van alle zes de armleuningen zal het conserveren of repareren hiervan hoogstwaarschijnlijk niet het gewenste duurzame resultaat opleveren. Daarom is het advies deze geheel te vervangen voor reconstructies met dezelfde vorm, hetzelfde (of gelijksoortig) materiaal en dezelfde verbindingstechniek. Hiertoe zal allereerst de originele vorm moeten worden geëxtrapoleerd naar aanleiding van huidige afmetingen en dient vervolgens de samenstelling van het bestaande materiaal te worden bepaald. Daarna kan eventueel een monster worden gemaakt ter vergelijking en goedkeuring van de directie alvorens de definitieve modellen te vervaardigen. Aan de hand hiervan kan vervolgens de overweging worden gemaakt of de replica's in hetzelfde

materiaal wordt vervaardigd of dat hier, vanwege de duurzaamheid, een andere samenstelling voor wordt toegepast met andere eigenschappen Een eventuele optie is ook om deze afdekkers te vervaardigen in natuursteen.

ZO (5): arMLEuning in afwijkende kleur en materiaal met ernstige slijtage en cohesieverlies.

2.4. SPARING AAN ACHTERZIJD

Bij de bank in het zuidwesten van de locatie, nabij het transformatorhuis, bevindt zich aan de achterzijde een sparing van ongeveer 750 mm breed en 380 mm hoog ten opzichte van het huidige maaiveld.

Behalve verschillende vormen van degeneratie dit deel van de achterzijde in matige toestand. De betonnen ligger met lood boven de sparing is licht doorgebogen en het metselwerk aan de onderzijde hiervan is eraf gevallen. Vermoedelijk is de eerdergenoemde doorbuiging hier de oorzaak van geweest. Aan weerszijde van de sparing zijn resten van smeerwerk aangetroffen wat doet vermoeden dat zich hier nog een constructieonderdeel heeft bevonden in het verleden. Ook is het smeerwerk aan de achterzijde afgebrokkeld en versnelt plantengroei dit proces.

ZW (17): sparing aan de achterzijde van de bank, mogelijk ten behoeve van de pompinstallatie.

De verschillende onderdelen dienen gerestaureerd te worden, waarbij de keuze bestaat om de achterzijde in te boeten met nieuw metselwerk aangezien dit geen functie meer en hierdoor toekomstige degeneratie wordt verminderd.

2.5. ZITTING

ZO (9): overblijfselen van de houten afwerking van de zitting.

In het verleden zijn de zittingen van alle drie de banken afgewerkt met houten planken. Het best bewaard gebleven exemplaar daarvan is terug te vinden bij de bank in het zuidoosten waar (delen van) drie planken bewaard zijn gebleven. De planken zijn bevestigd aan een metalen strip met per plank aan weerszijden twee bouten. Het L-vormige metalen profiel is zowel aan de voorzijde als mogelijk ook aan de bovenzijde verankerd in de voegen tussen het metselwerk. Bij alle banken zijn oudere perforaties zichtbaar van voorgaande locaties waar deze metalen profielen bevestigd waren aan de bank.

Het advies is om deze zittingen bij alle drie de banken te reconstrueren en daarbij gebruik te maken van nieuwe bevestigingsmaterialen die, in tegenstelling tot de huidig toegepaste materialen, niet vatbaar zijn voor corrosievorming zodat het omliggende materiaal niet beschadigd. Hiermee wordt verdere degeneratie aan het metselwerk door bijvoorbeeld slijtage ook voorkomen.

2.6. SCHEEFSTAND

De bank in het noordoostelijke kwadrant staat licht naar achteren gekanteld. Mogelijk is dit veroorzaakt door wortelgroei van belendende beplanting, waarover in het volgende hoofdstuk meer wordt geschreven. Het vermoeden is dat hierdoor de horizontale vlakken beter afwateren en deze bank, in tegenstelling tot de andere twee exemplaren, minder ernstige en een kleinere hoeveelheid schadebeelden vertoont. Wel ontstaat hierdoor een probleem met de afwatering van de zitting, waarbij neerslag niet weg kan vloeien.

NO (5): stilstaand water op de zitting van de bank wat niet weg kan vloeien.

Zoals eerder in het verslag aangegeven kan stilstaand water tot diverse gebreken leiden, dus is het van belang dit op een vakkundige manier op te lossen. Hierbij kan allereerst gedacht worden aan het opnieuw stellen van de bank, wat een zeer ingrijpende en kostbare ingreep is, maar wel de oorzaak van het gebrek direct verhelpt. Een andere methode is om de bestaande buis, die eveneens verstopt is, uit te nemen en een gat te maken ter grootte van een kop van een baksteen door deze eveneens uit te nemen. De bestaande scheefstand kan, wanneer gewenst, worden gecompenseerd door de houten zitting horizontaal te stellen en niet mee te laten lopen met de schuinte van de zitting.

2.7. PLANTENGROEI

Het is vanzelfsprekend dat, wanneer een object gesitueerd is in een park, er zich beplanting in de nabije omgeving bevindt. Echter kan biologische groei, in verschillende vormen een dergelijk bouwwerk aantasten. Dat is ook het geval bij de drie banken, waarbij vooral de bank in het noordoostelijke kwadrant te maken heeft met overgroeiingen door (hogere) planten. Zowel wortelnetwerken als bovengrondse delen van dergelijke planten kunnen directe schade veroorzaken aan de bakstenen en het voegwerk. Ook indirecte schade, door het vasthouden van vocht en het daaropvolgende vorstschadeproces kunnen het verweer van het object versnellen.

NO (10): verschillende vormen van plantengroei rondom de bank.

Hogere planten kunnen makkelijker groeien in materialen die reeds verschillende vormen van desintegratie vertonen en deze verschijnselen eveneens verergeren. De planten dienen geheel, inclusief de wortels, te worden verwijderd en mogelijke ingroeiplekken dienen eveneens

verwijderd te worden. Wanneer dit niet mogelijk is dienen te planten met periodieke intervallen terug gesnoeid te worden.

2.8. OPHOPING VAN GROND

Tijdens de inspectie is het vermoeden ontstaan dat in de loop der tijd, mogelijk met de eerdere herinrichting van het park, het maaiveldniveau is aangepast. Aan de achterzijden van de banken is dit maaiveld significant hoger dan aan de overige zijden. Normaliter wordt een trasraam toegepast om optrekkend grondvocht tegen te houden. Hierbij worden harde, meestal donkere, bakstenen toegepast met speciale trasmortel. Vooralsnog is onduidelijk of dat hier ook het geval is. Wel is het vermoeden dat de in de huidige situatie toegepaste bakstenen redelijk hard zijn, dus wellicht hier geen last aan ondervinden. In dat geval is het van belang dat de juiste voegmortel wordt toegepast zodat het grondvocht het metselwerk niet aantast. Een mogelijke andere oplossing is dat het maaiveld wordt teruggebracht naar het originele niveau, wat eventueel invloed heeft op de aangrenzende beplanting.

2.9. ONTBREKENDE BAKSTENEN

Op verschillende locaties ontbreken bij de banken bakstenen, wat voornamelijk veroorzaakt wordt door hechtungsverlies tussen twee verschillende materialen, in dit geval de baksteen en de mortel. Dit hechtungsverlies kan een gevolg zijn van verschillen in hygrisch en thermisch gedrag of kan veroorzaakt dan wel versterkt worden door schadeprocessen zoals zoutkristallisatie en/of vorst.

ZW (11): ontbreken van bakstenen aan de voorzijde van de zitting.

Aan de hand van aanvullend onderzoek kunnen mogelijk de verschillende eigenschappen, zoals kleur, samenstelling en de nominale afmetingen van het type baksteen worden bepaald. Vervolgens kan in samenwerking met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en TNO achterhaald worden of deze steen op andere locatie is toegepast en of er mogelijk nog tweedehands exemplaren beschikbaar zijn. Wanneer dit niet mogelijk is kunnen een drietal baksteenfabrieken in Nederland worden aangeschreven om met de eerder ingewonnen informatie replica's te laten vervaardigd. Deze optie behoeft niet de voorkeur aangezien de opstart- en productiekosten van dit proces redelijk kostbaar zijn.

2.10. REINIGEN

Een belangrijk onderdeel, en een van de meest laagdrempelige en voor de hand liggende manieren, van het onderhouden van (monumentale) bouwwerken is het regelmatig reinigen. Hierbij moet uiteraard in acht worden genomen dat dit vakkundig en volgens de daarvoor geldende voorschriften wordt uitgevoerd.

Belangrijk is hierin het onderscheid te maken tussen het natuurlijke verouderingsproces van het materiaal en ongewenst degeneratie. Het uitgangspunt bij het reinigen is daarom ook niet dat het materiaal er als nieuw uit dient te zien, maar de eerbiedwaardige leeftijd mag na behandeling nog af te lezen zijn. Het is immers zo dat vervuiling door de tijd heen stevig kan hechten aan het oppervlak van het materiaal en dat het verwijderen hiervan op microscopisch niveau beschadigingen oplevert. Tevens zal binnen relatief korte tijd weer vervuiling plaatsvinden, door invloeden vanuit de omgeving.

Geadviseerd wordt daarom om het periodieke onderhoud uit te besteden aan een ERM erkend bedrijf zoals Bambam Steenhouwers B.V. uit Leiden overeenkomstig met het onderhoudsplan om verschillende degeneratie processen zoals biologische groei in de vorm van mossen en algen te voorkomen.

ZO (1): verschillende vormen van verontreiniging.

3. CONCLUSIE

De combinatie van slecht voegwerk, scheuren in de bakstenen, verschillende vormen van biologische groei, plaatselijke scheefstand en het niet uitvoeren van periodieke reinigingen heeft ertoe geleid dat er een vicieuze cirkel is ontstaan in het degeneratieproces. Het advies is daarom om de bij de restauratiewerkzaamheden de focus te leggen op het verhelpen van de oorzaak in plaats van symptoombestrijding door de gevolgen te behandelen. Dit betekent wel dat er aan de voorzijde van het proces een grote(re) investering gedaan moet worden. Echter is de ervaring dat dit op de lange termijn een financieel voordeligere optie is en dit het behoud van het monument ten goede komt.

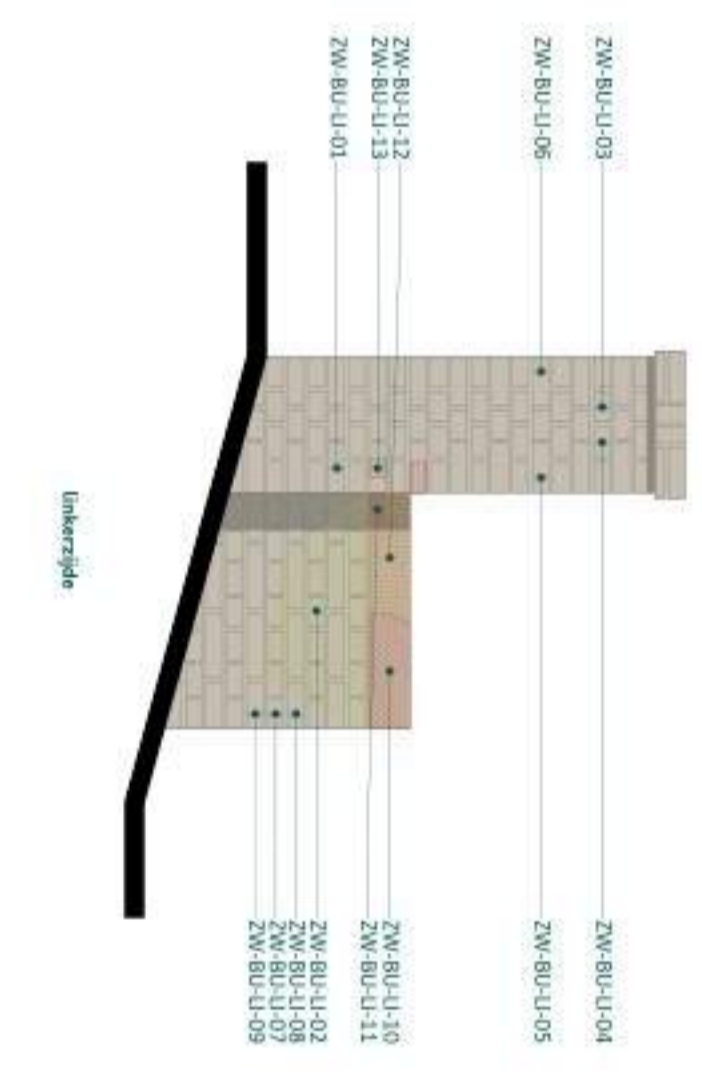
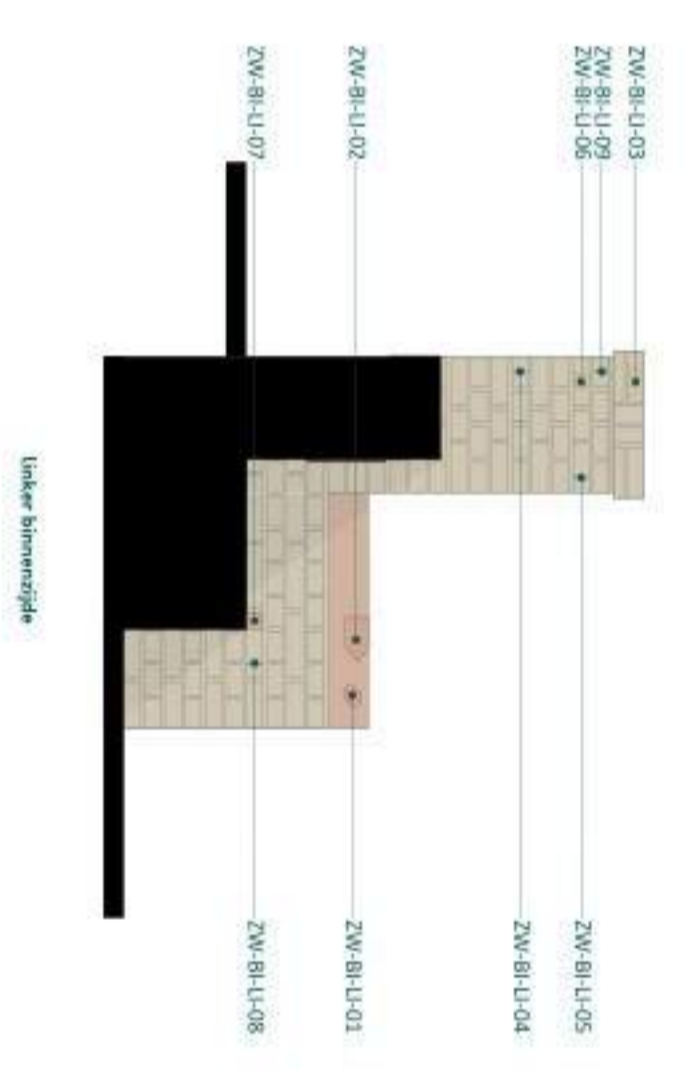
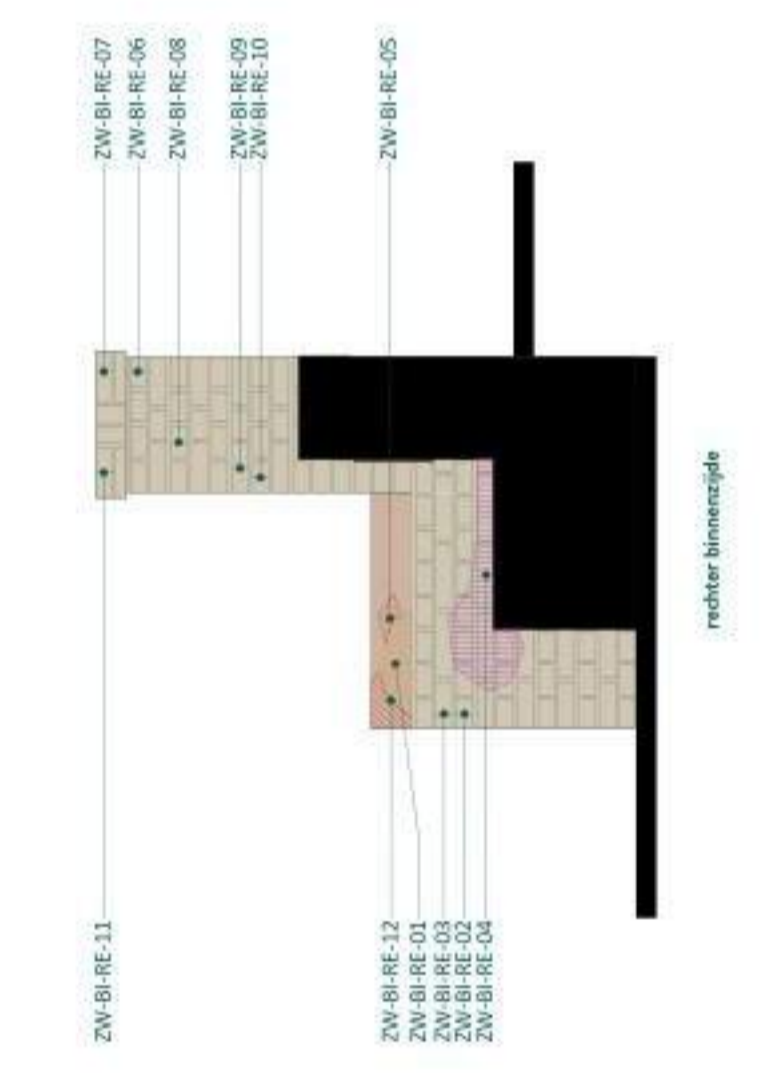
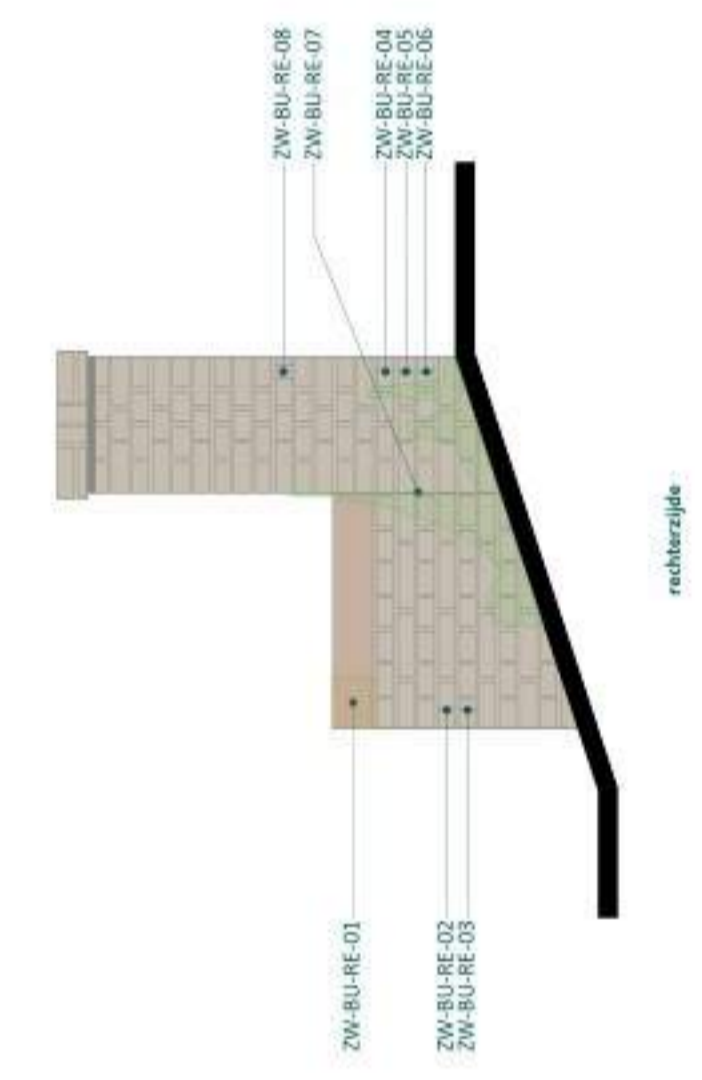
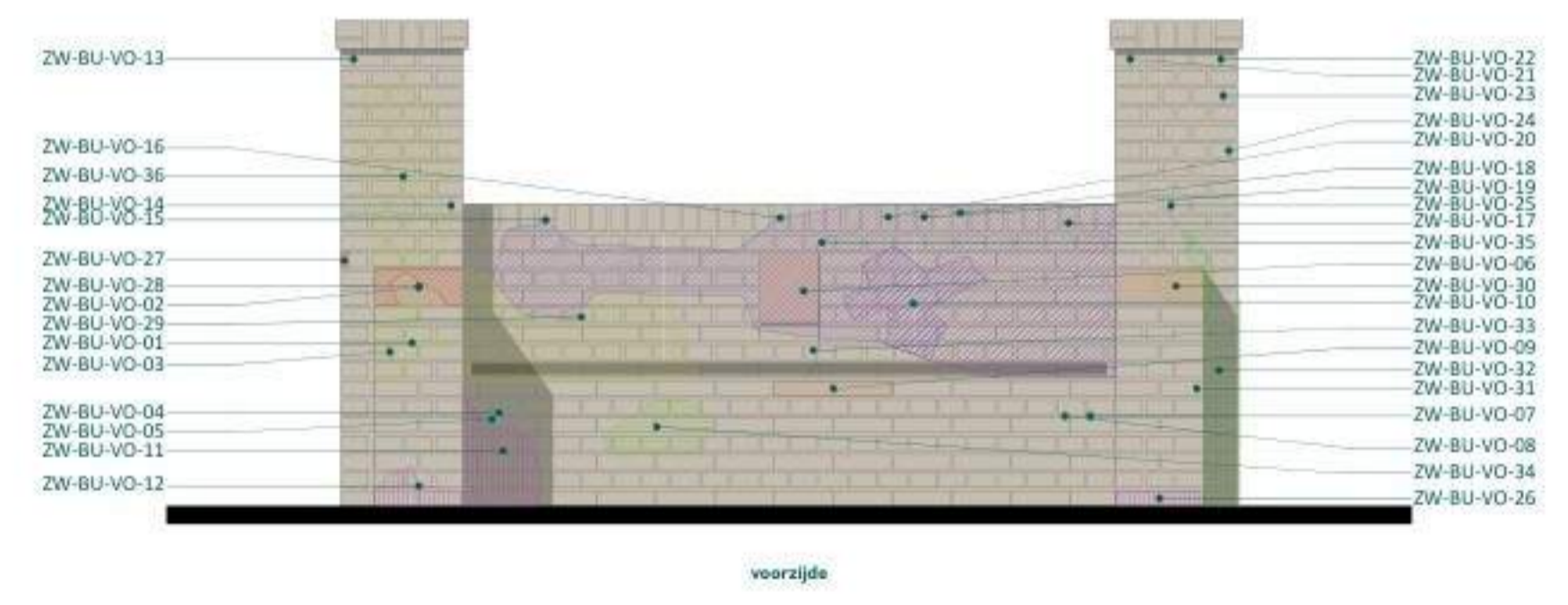
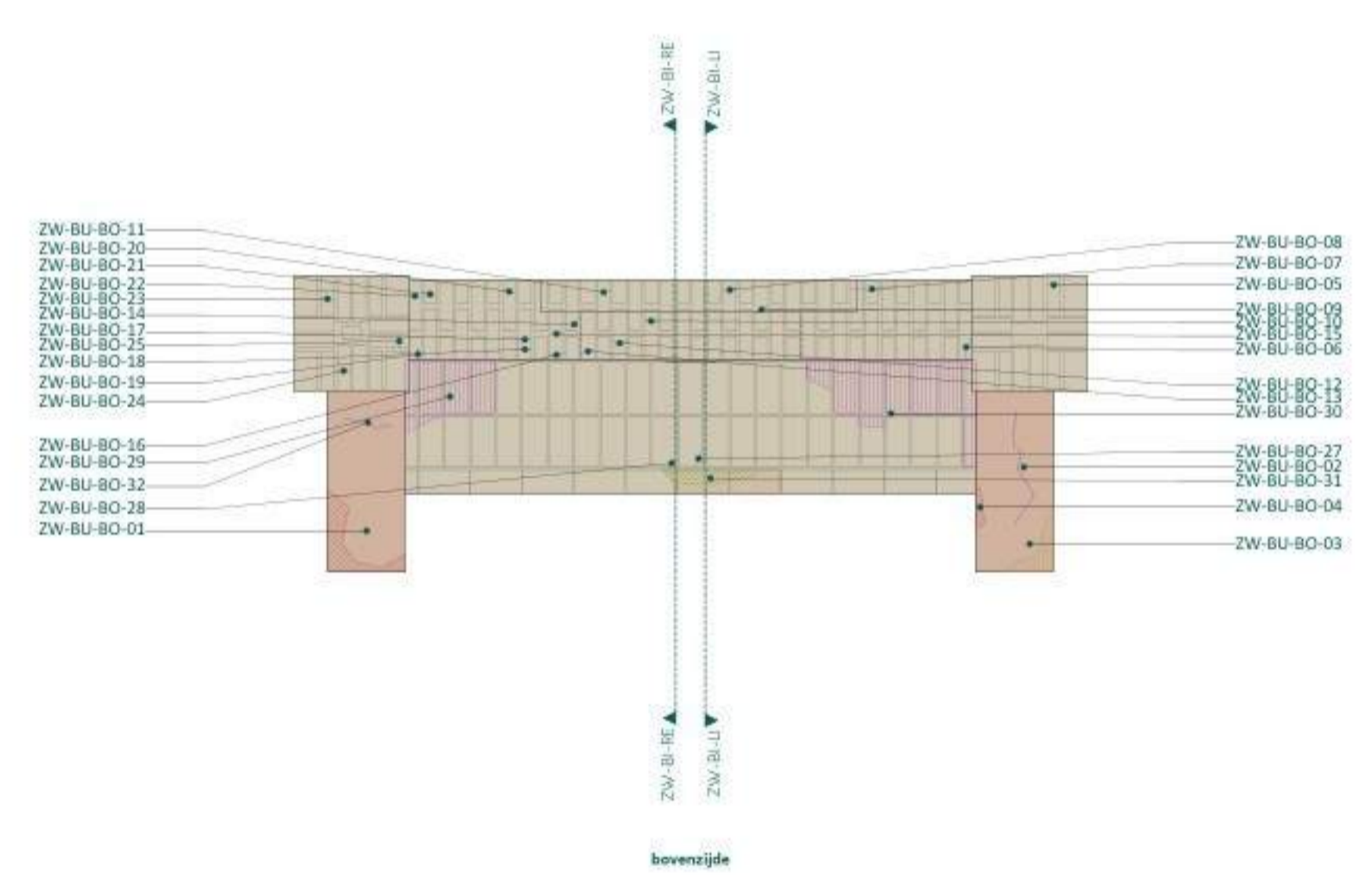
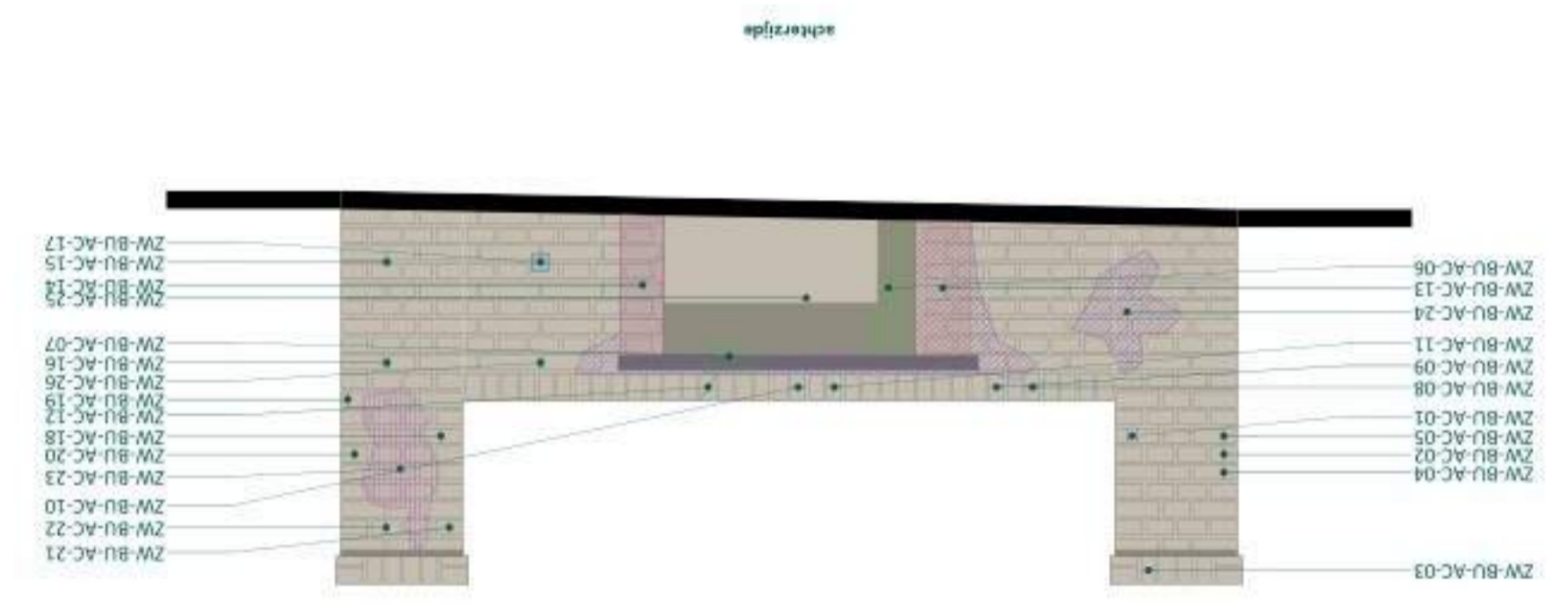
Het ontbreken van houten planken op de zittingen en de schade aan de armleuningen zijn niet alleen esthetische gebreken, maar leiden ook tot technische problemen. Behalve het uitzetten door corrosievorming van de verankering van de zittingen voorkomen de planken snellere slijtage of het afboeren van het metselwerk eronder. Het vernieuwen van deze zittingen in combinatie met nieuwe bevestigingsmiddelen is hiervoor de meest duurzame oplossing. Tot slot verkeren de armleuningen in slechte staat en zijn de voorgaande restauraties van dusdanig slechte kwaliteit dat ook voor deze elementen het advies luidt om deze te vervangen voor nieuwe exemplaren.

Verder is het advies om allereerst te onderzoeken wat de functie van de sparing bij de bank in het zuidwestelijke kwadrant is en hier in de planvorming vervolgens rekening mee te houden.

De geconstateerde schadebeelden zijn over het algemeen genomen niet heel slecht. Wel moet genoemd worden dat het degeneratieproces vertraagd ofwel voorkomend had kunnen worden door periodiek onderhoud. Zoals eerder genoemd is het reinigen een laagdrempelige, doelmatige en uiteindelijk ook een kosteneffectieve methode van het behoud van erfgoed. Daarom is het advies om dit in de toekomst in combinatie met een periodieke inspectie uit te laten voeren door een ERM erkend bedrijf om zo beter inzicht te verkrijgen in de duurzaamheid van de (gerestaureerde) onderdelen.

SCHADE

	Laagvorming
	Loslaten
	cohesieverlies
	biologische groei
	algen
	(hogere) planten
	mechanische schade
	kras
	perforatie
	splijten
	afboeren
	scheuren
	stervormige scheur
	scheur
	verandering aan het oppervlak
	depositie
	kleurverandering
	omzetting
	deformatie
	verplaatsing
	overige
	mortelreparatie
	inboestuk

AXIII ARCHITECTEN EN ONTWIKKELAARS
 ADRES
 Rooseveltstraat 4N
 2321 BM Leiden
 CONTACT
 info@axiii.nl
 www.axiii.nl
 +31 [redacted]

OPDRACHTGEVER
 Bambam Steenhouders B.V.
 Langegracht 70C
 2312NV Leiden

KONINGINWELAAN, OEGSTGEEST
 Projectnummer 2209
 Fase inspectie
 Tekeningcode INS-001
 Tekeningnaam inspectie [bestaand]
 zuidwest

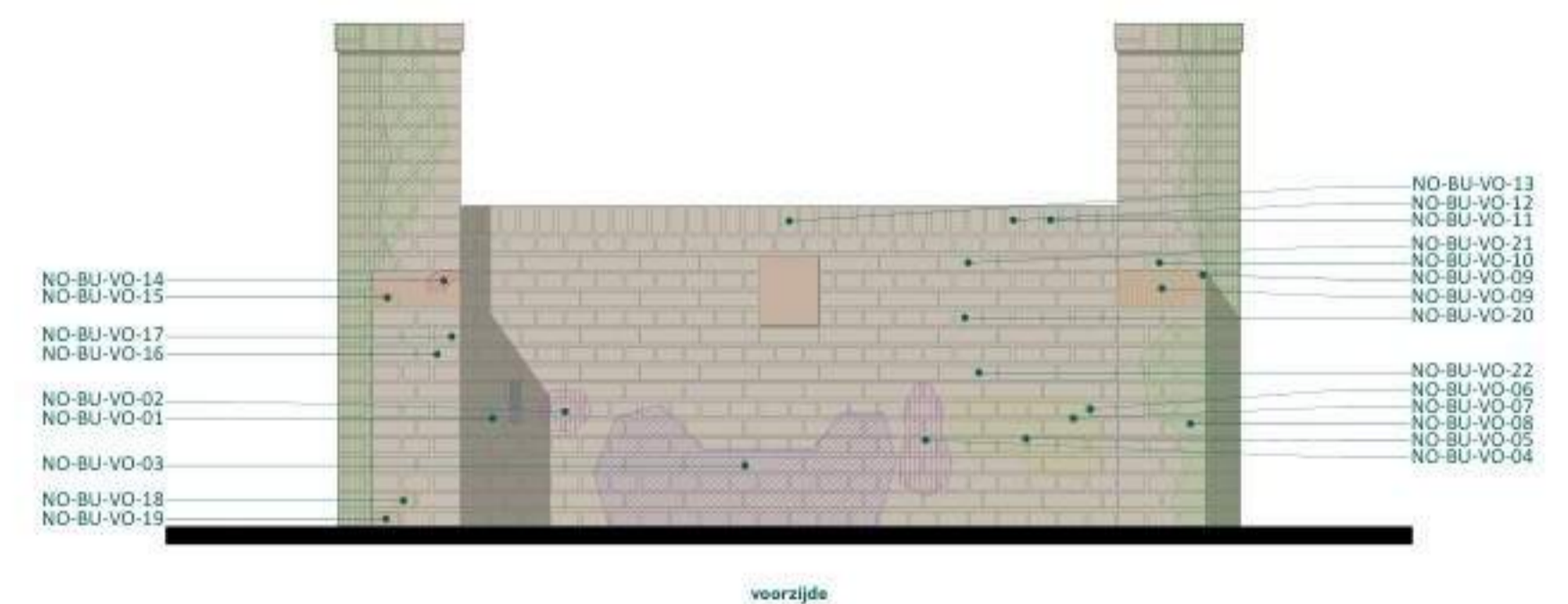
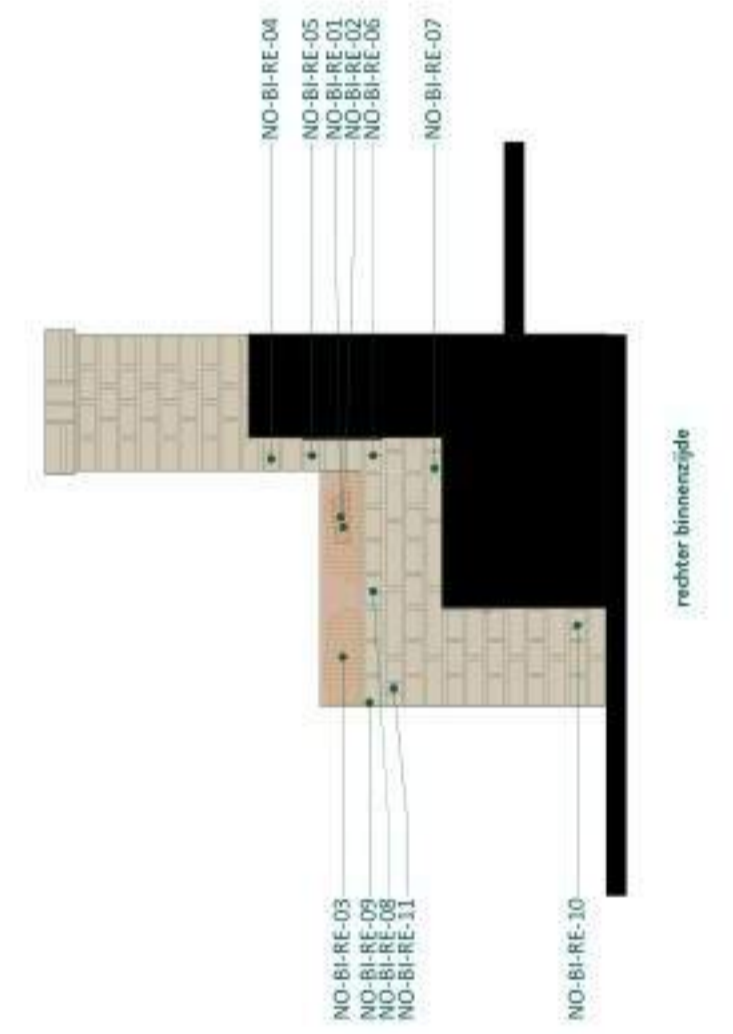
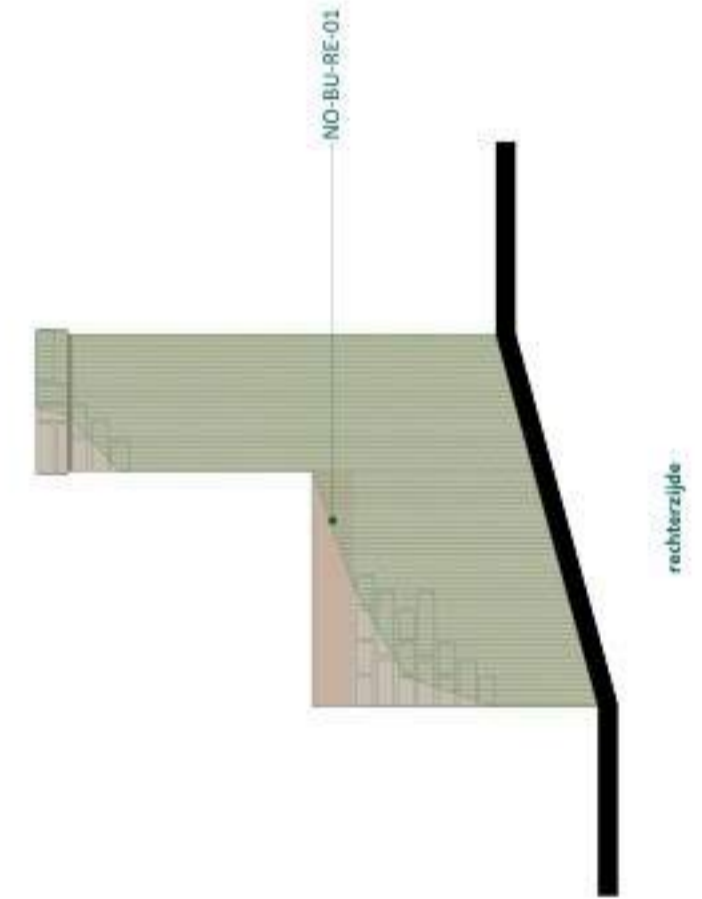
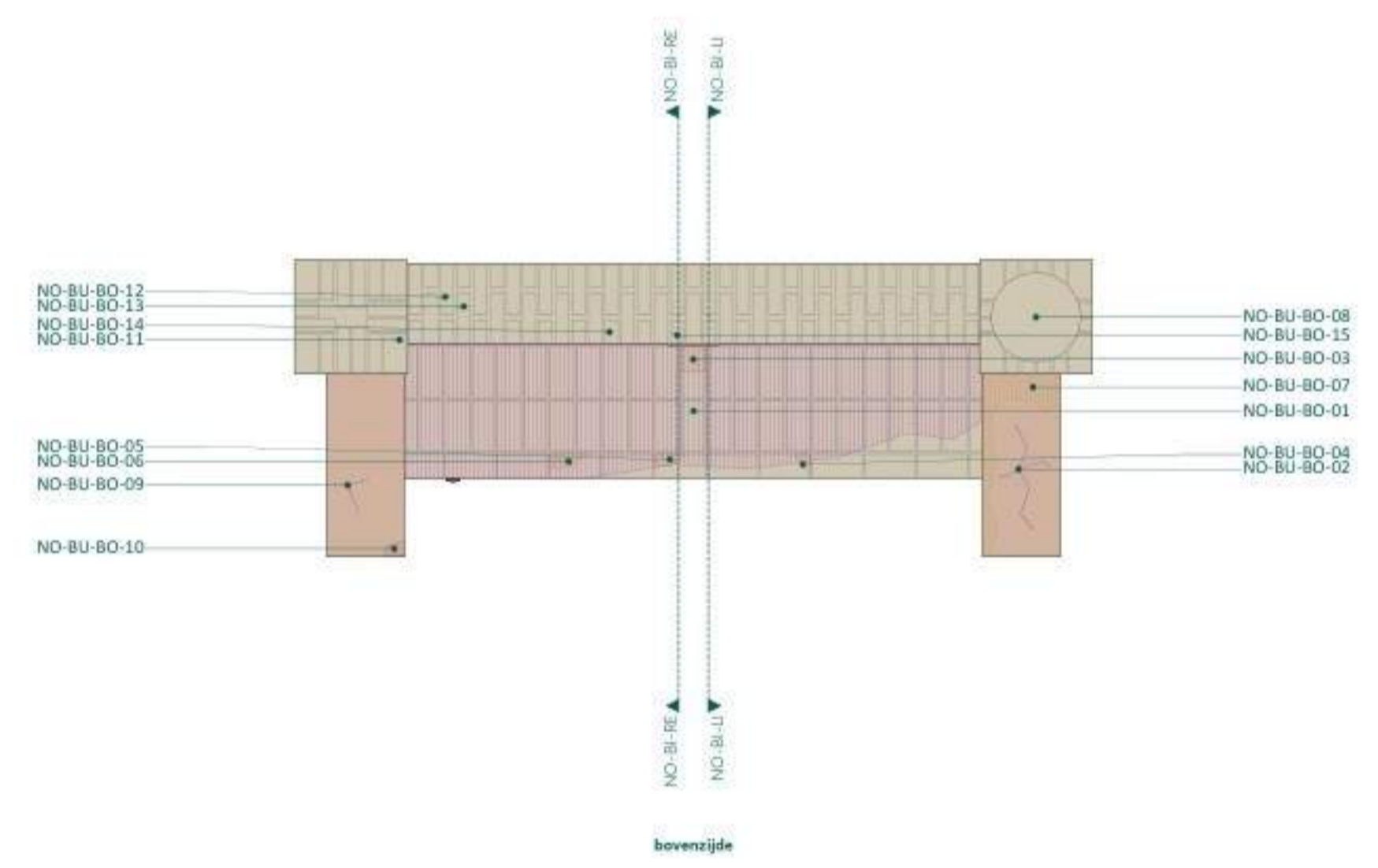
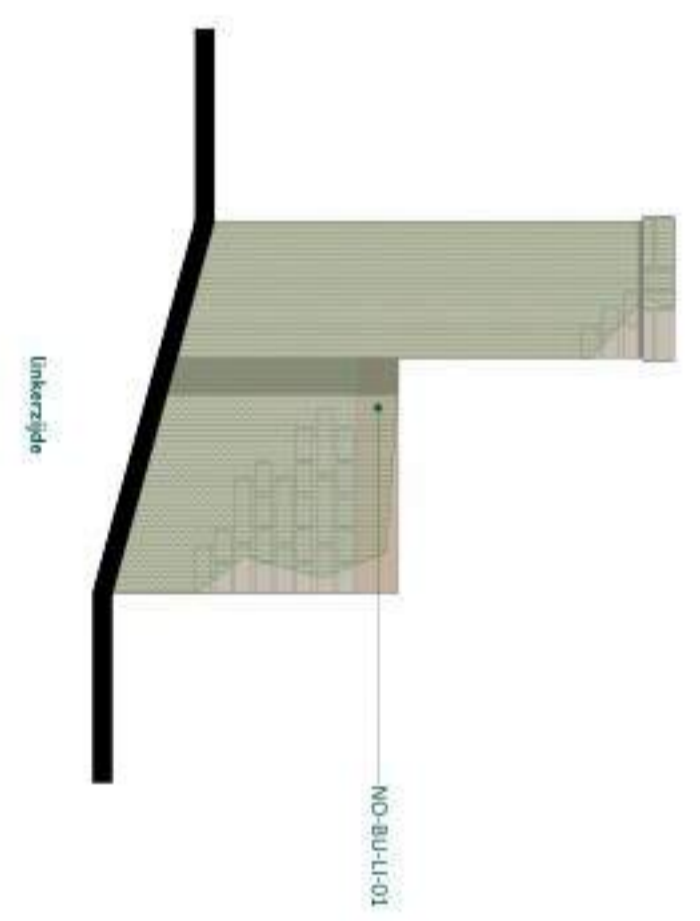
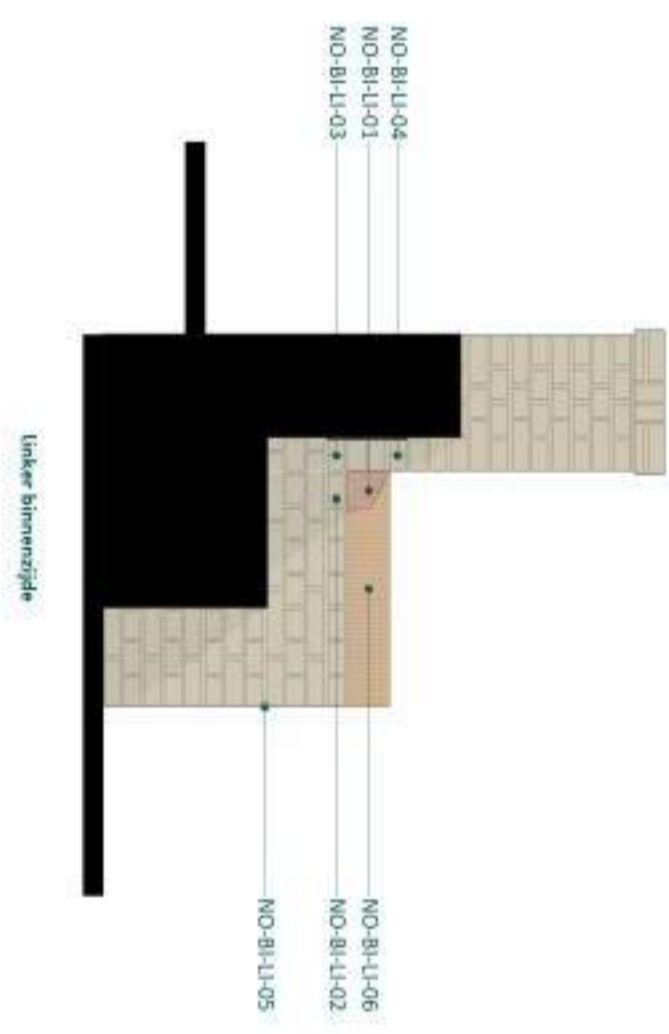
Schaal 1:20
 Formaat A1L
 Getekend [redacted]
 Versie A
 Datum 13-08-2025

Gemeente Oegstgeest
 Behoort bij besluit van burgemeester en
 wethouders van Oegstgeest
 Datum: 17-06-2024
 Omr. kenmerk: Z/26/238309

alle maten in het werk te controleren

- SCHADE**
- desintegratie**
    - Laagvorming
    - Loslaten
    - cohesieverlies
  - biologische groei**
    - algien
    - (hogere) planten
  - mechanische schade**
    - kras
    - perforatie
    - splijten
    - afboeren
  - scheuren**
    - stervormige scheur
    - scheur
  - verandering aan het oppervlak**
    - depositie
    - kleurverandering
    - omzetting
  - deformatie**
    - verplaatsing
  - overige**
    - mortelreparatie
    - inboestuk

AXIII ARCHITECTEN EN ONTWIKKELAARS
ADRES
 Rooseveltstraat 4N
 2321 BM Leiden
CONTACT
 info@axiii.nl
 www.axiii.nl
 +31 (0) [redacted]

OPDRACHTGEVER
 Bambam Steenhouders B.V.
 Langegracht 70C
 2312NV Leiden

KONINGINNELAAN, OEGSTGEEST
 Projectnummer 2209
 Fase inspectie
 Tekeningcode INS-003
 Tekeningnaam inspectie [bestaand]
 noordoost
 Schaal 1:20
 Formaat A1L
 Getekend [redacted]
 Versie 1
 Datum 13-08-2025

alle maten in het werk te controleren

Gemeente Oegstgeest

Rhijngeesterstraatweg 13

2342 AN Oegstgeest

ONDERZOEK SCHEEFSTAND EN BAKSTEEN

BANKEN JULIANAPARK, OEGSTGEEST

28 mei 2026

Gemeente Oegstgeest

*Behoort bij besluit van burgemeester en
wethouders van Oegstgeest*

*Datum: 17-06-2026
Ons kenmerk: Z/26/238309*

AXIII architecten

BAM
BAM
RESTAURATIE
STEENHOUDERS

Bambam Steenhouwers

IN OPDRACHT VAN:

Gemeente Oegstgeest

Rhijngeesterstraatweg 13

2342 AN Oegstgeest

+31 6 [REDACTED]

EEN SAMENWERKING VAN:

AXIII architecten

Rooseveltstraat 4N

2321 BM Leiden

info@axiii.nl

+31 (0)6 [REDACTED]

Bambam Steenhouwers B.V.

Langegracht 70C

2312 NV Leiden

mail@bambamsteenhouwers.nl

+31 (0)71 879 57 94

AXIII architecten

2/18

Banken Julianapark, Oegstgeest

INHOUD

1.	Inleiding.....	4
2.	Graafwerkzaamheden.....	5
3.	Scheefstand.....	6
4.	Hergebruik bakstenen.....	11
5.	Reproductie terracotta armleuning en wapenschild.....	13
6.	Bijlage 1: afmetingen baksteen.....	14
7.	Bijlage 2: afmetingen armleuning.....	15
8.	Bijlage 3: aangeschreven bedrijven voor tweedehands bakstenen.....	16

1. INLEIDING

Voorafgaand aan dit verslag zijn de drie banken in het Julianapark geïnspecteerd met als doel om te bepalen welk technisch en esthetisch herstel en onderhoud noodzakelijk zijn. Ten behoeve van de reconstructie van de houten zittingen zijn de banken ingemeten. Eveneens zijn er detailfoto's gemaakt en zijn enkele bakstenen nauwkeurig ingemeten om hiervan de gemiddelde maat te bepalen. Met behulp van deze informatie wordt ten tijde van het schrijven van dit document onderzocht of er gelijke bakstenen tweedehands kunnen worden aangeschaft of dat er imitaties geproduceerd dienen te worden. Diezelfde werkzaamheden worden ook uitgevoerd om te bepalen uit welk materiaal de armleuningen vervaardigd zijn.

Aan de hand van de bevindingen uit de eerdergenoemde inspectie en het onderzoek zal samen met dit plan van aanpak en het onderhoudsplan, in overleg met Erfgoed Leiden en Omstreken, een vergunning worden aangevraagd voor de restauratiewerkzaamheden bij de gemeente.

2. GRAAFWERKZAAMHEDEN

Zoals in het inspectieverslag reeds is geschreven staat de bank in het noordoostelijke kwadrant licht naar achteren gekanteld en blijft er hierdoor water op de zitting staan. Als oplossing zijn enkele mogelijkheden genoemd waarbij het opnieuw stellen van de bank, ondanks de hoge kosten, de beste oplossing is voor het monument. Door de grond rondom de bank af te graven kan bepaald worden wat de precieze oorzaak is van de scheefstand, maar kan wellicht ook een oplossing worden geboden in de zoektocht naar de juist baksteensoort. Wanneer namelijk blijkt dat het trasraam, de fundering en/of de vlijlaag uit dezelfde steen bestaat kunnen deze onder het maaiveld vervangen worden door een andere steensoort of voor een betonnen fundering. Na het schoonmaken van de geogoste bakstenen kunnen deze vervolgens hergebruikt worden voor het inboetwerk.

Graafwerkzaamheden aan voorzijde van de bank.

Naar aanleiding hiervan hebben er op maandag 19 januari 2026, in samenwerking met de gemeente Oegstgeest, graafwerkzaamheden plaatsgevonden op locatie om voor beide vraagstukken een advies uit te kunnen brengen. De bevindingen worden hieronder per onderwerp kort beschreven.

3. SCHEEFSTAND

Vervolgens is alle aarde rondom de betonnen funderingsplaat weggehaald om de wortelgroei van de belendende bomen te inventariseren. De conclusie is dat de wortelgroei van de twee bomen aan weerszijde van het bankje hoogstwaarschijnlijk de oorzaak zijn van de scheefstand van het bankje. Deze scheefstand bedraagt over de hele diepte van het bankje ongeveer 2,5 cm. Ook is geconcludeerd dat deze de stelwerkzaamheden van het bankje significant belemmeren ofwel onmogelijk maken.

Zoals eerder genoemd heeft men in het verleden reeds naar een oplossing gezocht om het water, wat op de zitting blijft staan, weg te laten vloeien middels een buisje die schuin naar beneden loopt door de rugleuning naar de achterzijde van de bank. Echter is deze buis verstopt geraakt door vastzittend vuil en een kiezel, waardoor dit niet meer werkt. Eveneens is deze buis in de loop der tijd gaan corroderen wat het omliggende metselwerk kan beschadigen.

Verwijderde baksteen in zitting met holle buis naar achterzijde van bank.

De minst invasieve oplossing is om deze buis te vervangen voor een roestvaststalen variant en de nieuwe, houten zitting van de bank waterpas te plaatsen om de scheefstand van de bank te compenseren. Zowel de rug- als arMLEUNINGEN zullen dan nog wel schuin staan. Echter is dit een vorm van symptoombestrijding en wordt dit niet geadviseerd als er andere mogelijkheden zijn.

Eveneens kan hier vanuit de aannemer geen garantie op worden gegeven. Het nieuwe voorstel is daarom om bakstenen uit te nemen en een gat open te laten ter grootte van een kop van een baksteen zodat het water kan wegvloeien.

Uitloop van holle buis aan achterzijde van de bank.

Omdat de betonnen funderingsplaat aan zowel de linker- als de rechterzijde ongeveer 15 centimeter uitsteekt zijn de wortels, met een doorsnede van meer dan 10 centimeter, van de bomen hier op de achterste hoeken overheen gaan groeien. Ook groeit er aan de rechterzijde een wortel met ongeveer gelijke doorsnede, vlak onder de funderingsplaat diagonaal naar de voorzijde toe. Hierdoor zit het bankje met funderingsplaat vastgeklemd tussen de wortels en is er niet genoeg speling om de achterzijde de eerdergenoemde 2,5 cm op te tillen. Ook wordt het niet aannemelijk geacht om de voorzijde 2,5 cm te laten zakken, omdat er met de uitgevoerde graafwerkzaamheden geen inzicht is verkregen in de wortelgroei direct onder de funderingsplaat.

Het verwijderen van de wortels die boven en onder de funderingsplaat groeien wordt niet als een aannemelijke oplossing beschouwd, aangezien deze ook van belang zullen zijn voor de stabiliteit, maar de uiteindelijk beoordeling daarvan is aan de betreffende afdeling van de gemeente.

Graafwerkzaamheden aan achterzijde van de bank.

Wortelgroei aan rechterzijde en voorzijde van de bank.

Wortelgroei aan linker achterzijde van bank (gezien vanaf achterzijde).

Wortelgroei aan linker achterzijde van bank (gezien vanaf voorzijde).

Wortelgroei aan rechter achterzijde (gezien vanaf voorzijde).

Een mogelijke oplossing is om de aan weerszijde de uitkragende delen van de funderingsplaat af te zagen, deze vervolgens te laten zitten en daarna de bank te stellen door deze aan de achterzijde omhoog te hijsen. Echter zullen bij deze werkzaamheden de wortels enigszins worden beschadigd, wat hoogstwaarschijnlijk onwenselijk is.

De meest duurzame oplossing is om meer afstand te creëren tussen de banken en de bomen, zodat beide geen last van elkaar ondervinden. De bomen verplaatsen is een zeer kostbare, al dan niet onmogelijke opgave. Het iets naar voren (richting de vijver) verplaatsen van de bank is daarentegen wellicht wel mogelijk aangezien er zich alleen aan de voorzijde een relatief kleine wortel bevindt. Onzes inziens kan de aarde rondom en onder deze wortel worden verwijderd, waardoor deze naar beneden kan worden gedrukt en de funderingsplaat met bank naar voren kan worden geschoven om vervolgens gesteld te worden.

In samenspraak met de gemeente is ervoor gekozen om de banken niet opnieuw te stellen, maar om aan de achterzijde het buisje te verwijderen en eveneens een doorgang te maken ter grootte van een kop van een baksteen om het mogelijk te maken dat het water weg kan vloeien.

4. HERGEBRUIK BAKSTENEN

Het eerste vraagstuk was of er bakstenen geogst konden worden voor mogelijk hergebruik. Al vrij snel bleek tijdens de graafwerkzaamheden dat dit helaas niet mogelijk zal zijn, aangezien er een betonnen plaat als fundering is toegepast en deze zich vlak onder het maaiveld aan de voorzijde van het bankje bevindt. Deze plaat is 297 centimeter breed, 104 meter diep en 25 cm hoog met een totale, geschatte massa van 1.850 kg als uit wordt gegaan van soortelijk gewicht van 2.400 kg/m³ voor droog beton.

Betonnen funderingsplaat.

Omdat er voor de restauratie van de parkbanken nieuw metselwerk ingeboet moet worden is het van belang om hiervoor de juiste steensoort toe te passen. Koel Mulder, docent aan de TU Delft en auteur van het boek *Het Zinderen Oppervlak* concludeert aan de hand van enkele foto's dat het een zeer traditioneel gebakken steen is in een zigzag- of ringoven. Hierbij is de steen ter plaatse van de vuurspleten met de kop in de stapeling veel heter geworden en verglaasd. Eveneens wijst de zwarte tint op reductie, waarbij aan het einde het bakproces zuurstof is onttrokken.

Vervolgens adviseert hij enkele bedrijven die mogelijk een oplossing kunnen bieden met het maken van replica's of een steen op voorraad hebben die overeenkomt. Wat betreft de afmetingen moet er gezocht worden naar een steen met de gemiddelde afmetingen van de bestaande steen

zijn 170 tot 175 mm voor de lengte (strek), 76 tot 80 mm voor de breedte (kop) en 43 tot 46 mm voor de hoogte. Hiermee komt het net niet overeen met een Klampsteen, Juffertje, Booms, Rijnformaat of Derdeling zoals omschreven op de website van Joost de Vree.

Aangezien het hergebruiken van een identieke tweedehands steen verschillende voordelen biedt ten opzichte van een reproductie, waaronder de milieu-impact en de kosten is deze mogelijkheid ook onderzocht. Via Opalis.eu zijn er met meer dan tachtig bedrijven in binnen- en buitenland benaderd met een beschrijving van het eerder omschreven productieproces, de maatvoering en enkele foto's. Hieruit zijn enkele mogelijk alternatieven gekomen die qua maatvoering goed overeenkomen, maar welke qua textuur en kleur te veel afwijken van het origineel, waardoor de latere additie met inboetwerk duidelijk zichtbaar zal zijn ten opzichte van het origineel.

Uiteindelijk brengt de zoektocht naar een bedrijf wat geschikte reproducties kan maken ons bij Zilverschoon Randwijk. Zij beamen de eerdere conclusies van Koen Mulder en wijden uit over het vroegere productieproces wat heeft geleid tot dit formaat baksteen met dit uiterlijk. Ook vullen zij aan dat het hier gaat om een "goedkope" baksteen die vanwege de vele kleur(verschillen), lichte deformatie, beschadigingen, gesinterde koppen en half gesinterde strekken niet toegepast zal zijn op statige grachtenpanden. Zij kunnen aan de hand van een kleine sortering van de originele bakstenen het productieproces nabootsen en zo replica's vervaardigen. Tijdens een productieronde worden er tussen de 2.000 en 2.500 bakstenen geproduceerd, waarna nog een selectie plaatsvindt. Zie voor een overzicht van de prijzen het betreffende document van Bambam Steenhouwers B.V.

5. REPRODUCTIE TERRACOTTA ARMLEUNINGEN EN WAPENSCHILD

Eveneens kan Zilverschoon Randwijk reproducties maken van zowel de terracotta armleuningen met sinusoiden. Zie voor een overzicht van de prijzen het betreffende document van Bambam Steenhouders B.V. Wanneer gewenst is dat er reproducties worden gemaakt van de wapenschilden in de rugleuning dient hier een gipsmal van gemaakt te worden waarbij de reproductie echter wel 10% kleiner is. Om dit te ondervangen kan er daarentegen een digitaal model gemaakt worden van het wapenschild en hier vervolgens een mal van worden geprint in 3D. Het vervaardigen van het model kunnen wij verzorgen. Zilverschoon Randwijk heeft echter aangegeven geen ervaring te hebben met het vervaardigen van een dergelijke mal en heeft daarom geen inzicht de kosten hiervan.

6. BIJLAGE 1: AFMETINGEN BAKSTEEN

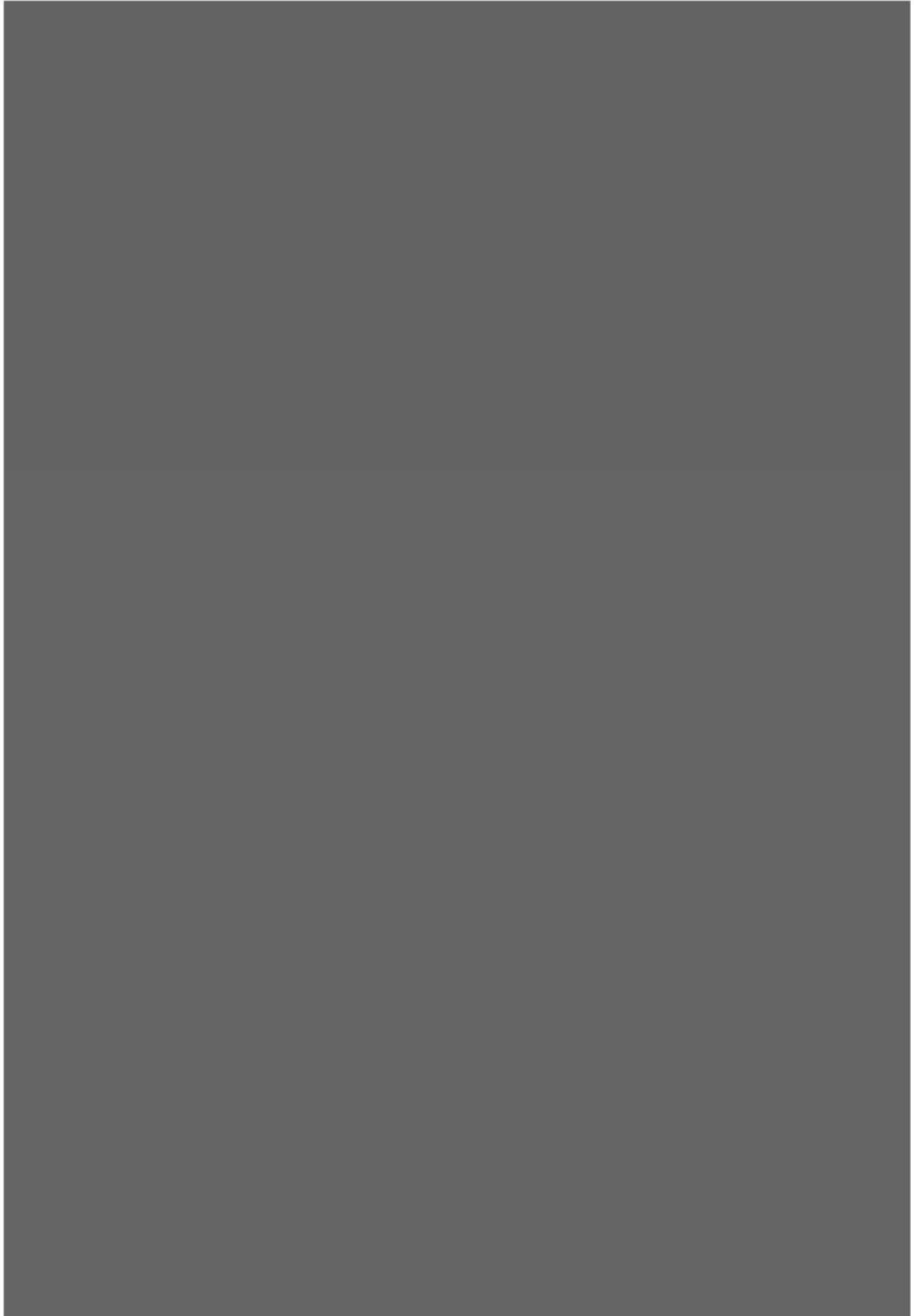
Naam	L (strek)	B (kop)	H
Bankje	170 – 175	76 – 80	43 – 46

Naam	L (strek)	B (kop)	H
Klampsteen	173	80	48
Juffertje	175	82	40
Booms (België)	175	82	50
Rijnformaat	175	85	40
Derdeling	175	85	45
Wienerberger Artiza	176	82	47
Restoric	160	75	40
Sleeuwenhoek	175	80	43
Franck Beerse/Boomse	175	80	47
Franck Klamp	175	80	47
Franck Paepestein	175	80	47

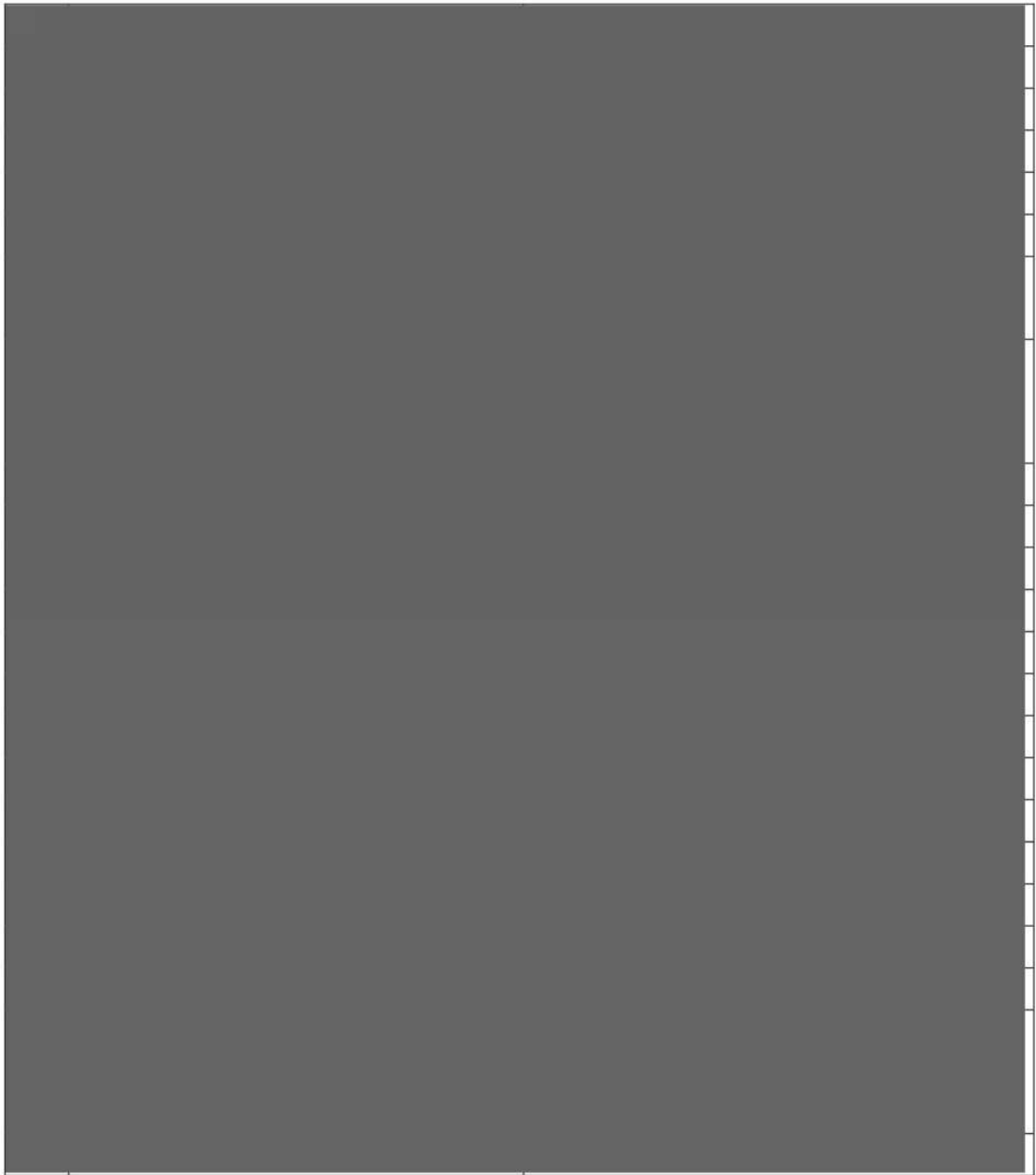
7. BIJLAGE 2: AFMETINGEN ARMLEUNINGEN

Naam	L	B	H
Bankje	615	260	100

8. BIJLAGE 3: AANGESCHREVEN BEDRIJVEN VOOR TWEEDEHANDS BAKSTENEN

Gemeente Oegstgeest

Rhijngesterstraatweg 13

2342 AN Oegstgeest

PLAN VAN AANPAK & ONDERHOUDSPLAN

BANKEN JULIANAPARK, OEGSTGEEST

28 mei 2026

Gemeente Oegstgeest

Behoort bij besluit van burgemeester en
wethouders van Oegstgeest

Datum: 17-06-2026
Ons kenmerk: Z/26/238309

AXIII architecten

BAM
BAM
RESTAURATIE
STEENHOUDERS

Bambam Steenhouders

IN OPDRACHT VAN:

Gemeente Oegstgeest

Rhijngeesterstraatweg 13

2342 AN Oegstgeest

+31 6

EEN SAMENWERKING VAN:

AXIII architecten

Rooseveltstraat 4N

2321 BM Leiden

info@axiii.nl

+31 (0)

Bambam Steenhouders B.V.

Langegracht 70C

2312 NV Leiden

mail@bambamsteenhouders.nl

+31 (0)71 879 57 94

AXIII architecten

2/14

Banken Julianapark, Oegstgeest

INHOUD

1.	Inleiding.....	4
2.	Plan van aanpak.....	5
01.	Reproduceren van armleuningingen.....	5
02.	Uitnemen van armleuningingen.....	5
03.	Uitnemen van zittingen.....	5
04.	Uitnemen en demonteren van bakstenen.....	6
05.	Verwijderen van voegwerk.....	6
06.	Reinigen.....	7
07.	Restaureren van bakstenen.....	7
08.	Inboeten van bakstenen.....	8
09.	Plaatsen van armleuningingen.....	9
10.	Aanbrengen van voegwerk.....	10
11.	Monteren van zittingen.....	10
3.	Onderhoudsplan.....	12
01.	Inspecteren.....	13
02.	Onderhouden.....	13

1. INLEIDING

Voorafgaand aan dit verslag zijn de drie banken in het Julianapark geïnspecteerd met als doel om te bepalen welk technisch en esthetisch herstel en onderhoud noodzakelijk zijn. Ten behoeve van de reconstructie van de houten zittingen zijn de banken ingemeten. Eveneens zijn er detailfoto's gemaakt en zijn enkele bakstenen nauwkeurig ingemeten om hiervan de gemiddelde maat te bepalen. Met behulp van deze informatie wordt ten tijde van het schrijven van dit document onderzocht of er gelijke bakstenen tweedehands kunnen worden aangeschaft of dat er imitaties geproduceerd dienen te worden. Diezelfde werkzaamheden worden ook uitgevoerd om te bepalen uit welk materiaal de armleuningen vervaardigd zijn.

Aan de hand van de bevindingen uit de eerdergenoemde inspectie en het onderzoek zal samen met dit plan van aanpak en het onderhoudsplan, in overleg met Erfgoed Leiden en Omstreken, een vergunning worden aangevraagd voor de restauratiewerkzaamheden bij de gemeente.

2. PLAN VAN AANPAK

Ten behoeve van de restauratiewerkzaamheden zullen achtereenvolgens de onderstaande stappen worden doorlopen door Bambam Steenhouders B.V. uit Leiden. Alle werkzaamheden zullen worden uitgevoerd volgens de daarvoor geldende richtlijnen vanuit Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg waaronder URL 4003 Historisch metselwerk, URL 4006 Historisch voegwerk, URL 4007 Steenhouwwerk en URL 4012 Historisch metaal (ferro).

01. Reproduceren van armleuning

Vanwege de slechte staat is het advies om een reconstructie oftewel reproductie te maken van de bestaande armleuning van de banken. Reproduceren is het nauwkeurig namaken van een (authentiek) onderdeel naar vorm, maat en uiterlijk waarbij zowel tekeningen, foto's en schaalmodellen van het originele element als gelijksoortige elementen als referentie kunnen worden gebruikt.

In samenspraak met de verschillende uitvoerende partijen is, vanwege de slechte staat van de armleuning, bepaald om reproducties te maken met behulp van mallen. Om hiertoe te komen zullen de elementen allereerst 3D gescand worden en zal er een digitaal model gemaakt worden. Vervolgens zullen er twee mallen worden vervaardigd. De eerste mal zal dienen voor het maken van de hoofdvorm en de tweede mal voor het aanbrengen van de sinus aan de zijkanten.

02. Uitnemen van armleuning

Aangezien de armleuning tijdens de restauratiewerkzaamheden niet meer terug geplaatst gaan worden zullen deze worden uitgenomen. Het uitnemen van een werkstuk of een deel hiervan is het verwijderen uit de originele locatie met niet als doel dit her te gebruiken. Het materiaal kan bewaard worden op locatie om als referentie te dienen voor het nieuwe werk alvorens afgevoerd te worden als afval of als bouwrest zonder bijzondere waarde. Bij het uitnemen wordt gebruik gemaakt van zowel een reciprozaag als handgereedschap om allereerst de (voeg)mortel tussen de armleuning en aangrenzende elementen zorgvuldig te verwijderen en eventuele verankering door te zagen zonder hierbij aangrenzend materiaal te beschadigen.

03. Uitnemen van zittingen

De houten planken van de zittingen en het bijbehorende metaalwerk dienen eveneens uitgenomen te worden. Tijdens deze werkzaamheden dienen omliggende materialen niet te beschadigen. Voor het verwijderen van eventuele pluggen is het toegestaan deze uit te boren. De hierdoor ontstane

schade dient beoordeelt te worden en in overleg met de directievoering dient de juiste restauratiemethode te worden bepaald, zoals reeds is geschied voor de andere bakstenen.

04. Uitnemen en demonteren van bakstenen

Na het uitnemen van de armleuningen kan begonnen worden met het uitnemen van zwaar beschadigde bakstenen en het demonteren van bakstenen die niet in het werk gerestaureerd kunnen worden. Het doel hiervan is om de bakstenen, na het uitvoeren van de hieronder beschreven restauratiewerkzaamheden terug te plaatsen. Bij het demonteren dient het element zelf alsmede het omliggende werk niet beschadigd te worden.

Voegen worden middels handgereedschap, zoals hamer en beitel verwijderd om zo de bakstenen te kunnen demonteren. Gedomonteerde onderdelen dienen direct hierna gemerkt te worden door een tijdelijke markering of codering aan te brengen op het element. Deze kunnen niet onbedoeld worden gewist, worden niet op een zichtvlak aangebracht en zijn altijd uniek waarbij een vooraf gedefinieerd systeem wordt gehanteerd. Dit laatste om de steen bij de montagewerkzaamheden op de identieke plek terug te plaatsen.

In de periodes tussen het demonteren, het restaureren en het monteren van de bakstenen dienen deze opgeslagen te worden aangezien deze vanwege hun aard, waarde en kwaliteit verdergaande bescherming verdienen. De losse elementen dienen opgeslagen te worden in bijvoorbeeld kisten of kratten.

05. Verwijderen van voegwerk

Bij het verwijderen van voegwerk ontstaat het voor de gezondheid schadelijke kwartsstof, wat direct afgezogen dient te worden, zoals voorgeschreven in de Arboregeling, om blootstelling hieraan te beperken. Tijdens het uithakken is het toegestaan om pneumatisch gereedschap toe te passen, aangepast aan de situatie. Hierbij wordt een dunne groef ingeslepen in de lintvoeg en dient de voegmortel daarna handmatig samen met de stootvoegen te worden uitgehakt. Het omliggende werk mag niet beschadigen. Voegen dienen in de diepte anderhalf keer te dikte te worden verwijderd en dienen rechthoekig te worden uitgehaald. Het breder uitslijpen van voegen is niet toegestaan zonder gemotiveerde technische noodzaak en uitdrukkelijke schriftelijke opdracht van de directievoering en aantoonbaar goedgekeurd door het bevoegd gezag.

06. Reinigen

Nadat alle werkzaamheden voor het uitnemen en demonteren zijn afgerond dient de bank gereinigd te worden. Reinigen is het behandelen van het oppervlak van blootgesteld materiaal met als doel om (een deel van) de vervuiling te verwijderen. Het doel hiervan is om bijvoorbeeld de juiste kleuren toe te kunnen passen voor het voegwerk en de mortelreparaties en zodoende de restauratiewerkzaamheden op een juiste manier uit te kunnen voeren die aansluiten op het bestaande werk.

In dit geval zal middels stoom reinigen alle vuil in de vorm van onder andere biologische groei en depositie te verwijderen. Eventueel kan er na afronding van de restauratiewerkzaamheden voor gekozen worden om de banken nogmaals (plaatselijk) te reinigen wanneer dit nodig geacht wordt door de restauratiesteenhouwer.

Het uitgangspunt bij het reinigen is niet dit er als nieuw uit te laten zien, maar de eerbiedwaardige leeftijd mag na behandeling nog af te lezen zijn. Het is immers zo dat vervuiling door de tijd heen stevig hecht aan het oppervlak van het materiaal en dat het verwijderen hiervan op microscopisch niveau beschadigingen oplevert. Tevens zal binnen relatief korte tijd weer vervuiling plaatsvinden, door invloeden vanuit de omgeving.

07. Restaureren van bakstenen

Voor het repareren van het metselwerk wordt er een onderscheid gemaakt tussen de werkzaamheden die op locatie uitgevoerd kunnen worden en werkzaamheden waarvoor de baksteen voorafgaand gedemonteerd dient te worden. Repareren is een handeling die wordt verricht om een onderdeel dat is beschadigd in vorm min of meer terug te brengen in de oorspronkelijke staat. Afhankelijk van de omvang kan gekozen worden voor verschillende technieken.

Bakstenen met gebreken zoals kleine (haar)scheuren kunnen op locatie worden geïnjecteerd oftewel ingewassen om, onder andere vorstschade te voorkomen. Voorafgaand dient de open ruimte schoongemaakt te worden met lucht, water of klein gereedschap zoals een spatel of mesje. Vervolgens dient onder lichte druk de scheur gevuld te worden. Bij injecteren, wordt een vloeibare injectiemortel of –lijm gebruikt met eigenschappen overeenkomstig met het steen.

Voordat er wordt aangevangen met de werkzaamheden dienen maatregelen te worden getroffen om te voorkomen dat het injectiemiddel langs de buitenkant van de steen vloeit. Om hier inzicht in te krijgen kan eerst water worden geïnjecteerd en kunnen er eventueel op strategische plaatsen gaten worden geboord zodat de scheur volledig kan worden gevuld.

Reeds uitgenomen bakstenen in de juiste kleur kunnen worden gebruikt als grondstof door deze vergruisd te mengen met een voor de steen en de situatie geschikte lijmproduct. Bij het verwerken dient door de steenhouwer de afweging te worden gemaakt over de verwerkbaarheid en de duurzaamheid van het restauratiegranulaat.

Wanneer het niet mogelijk is de baksteen op locatie te restaureren dient deze gedemonteerd te worden en kunnen de breukvlakken aan elkaar gelijmd of met mortel gerepareerd. Lijmen is een bevestigingsmethode waarbij een verbinding wordt gemaakt tussen twee onderdelen na het verharden van een vloeibare stof of mengsel, welke soms voorzien is van (zeer fijne) vulmiddelen. Ondanks dat lijmen geen traditionele bouwmethode is kan dit wel gebruikt worden met behulp van de juiste lijmsorten en wanneer het geen barrière vormt voor de vochtthuishouding van het omliggende werk. Om daartoe te komen dienen beide oppervlakken schoon, droog en vrij van stof en oude lijmresten te zijn om een goede hechting te garanderen. Overtollige lijmresten dienen onmiddellijk verwijderd te worden na het plaatsen en na het uitharden dienen de breuknaden met restauratiegranulaat naadloos afgewerkt te worden.

Een mortelreparatie is een restauratiemethode waarbij een specie wordt aangebracht op de plaats van een beschadiging en deze vervolgens, na verharding, in aansluiting op het bestaande toestand bewerkt wordt gebruikmakende van de oorspronkelijk toegepaste techniek. Hierbij dient het omringende, originele werk niet beschadigd te worden. De hiervoor gebruikte specie dient geen schade te veroorzaken aan het achterliggende werk door de chemische en fysische eigenschappen. Eveneens dient de porositeit van het aangeheelde stuk overeen te komen met die van de ondergrond, zodat er geen stoffen uit de specie kunnen vrijkomen die nadelig zijn voor het bestaande werk. Vochttransport door mortels is hierbij een zeer belangrijk aspect waarbij voldoende grotere poriën van belang zijn voor het vochttransport en de zoutberging.

08. Inboeten van bakstenen

Nadat de hierboven beschreven stappen van de werkzaamheden aan de gedemonteerde bakstenen zijn voltooid dienen deze terug geplaatst te worden op dezelfde positie zoals op het merk is aangegeven. Op de ontbrekende plekken worden tweedehands dan wel nieuwe exemplaren ingeboet. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar het document getiteld Onderzoek Baksteen en Kunststeen. Vanzelfsprekend zullen deze stenen in formaat overeenkomen met het bestaande werk en dient het metselwerkverband aangehouden te worden.

Om een goede hechting te verkrijgen dient de ondergrond en het bestaande metselwerk ontdaan te zijn van verpulverde ondergrond en het omringende werk voldoende bevochtigd te worden. Vervolgens dient er een soepele en goed verwerkbare specie te worden gebruikt, die zo nauwkeurig mogelijk aansluit op het bestaande werk. De voegen dienen vol en zat gevuld te

worden en bij diepe kassen moet extra aandacht besteed worden aan het volledig vullen van de stootvoegen.

Vanwege de extra zware vochtbelasting moet liggend werk dat aan de elementen bloot staat, zoals de afdekking in de vorm van een rollaag bij de rugleuning, de zitting van de bank en de bovenzijden van de kolommen aan weerszijde licht afwaterend worden gemetseld. Vanuit de URL wordt aangeraden om liggend werk met een minder open mortel in combinatie met een hardere steen uit te voeren dan opgaand werk. De bank is in de bestaande toestand vervaardigd uit één type voegmortel en baksteen.

Ook is het de overweging waard, zoals in het inspectieverslag ook wordt omschreven, wanneer de ophoping van grond aan de achterzijde niet wordt weggenomen om de metselsteen en de mortel aan de onderzijde af te stemmen op de situatie. Een sterkere hydraulische mortel zou hierbij een oplossing kunnen bieden. Essentieel is ook om in dit geval vol en zat te metselen en te voorkomen dat er holtes ontstaan in het werk.

09. Plaatsen van armleuningen

Voorafgaand aan het monteren van de nieuwe armleuningen dienen de aangrenzende oppervlakken ontdaan te zijn van stof en overige losliggende materialen om onthechting van de mortel te voorkomen. Langs het voegvlak dient een voegslag te zijn gelegd. Monteren is het proces van het in elkaar zetten of bevestigen van verschillende bouwonderdelen, materialen of componenten tot een samenhangend geheel.

Bij het transport van het nieuwe onderdeel mogen geen beschadigingen optreden aan de steen. Vanwege het relatief lage gewicht kan dit worden uitgevoerd door één persoon, maar is aan te raden dit door twee mensen uit te laten voeren om het blok in de mortel te stelen. Stellen is het nauwkeurig en op de juiste hoogte en plaats brengen en fixeren van bouwdelen. Hiervoor dienen nylon stelplaatjes en wiggen te worden gebruikt om de steen op de juiste positie te brengen, dusdanig dat het onderdeel volledig vol-en-zat in de mortel is geplaatst. Indien dat niet mogelijk blijkt, moeten de eventueel overgebleven holtes worden aangegoten met gietmortel van dezelfde samenstelling als de stelmortel.

De nieuwe armleuningen dienen verankerd te worden met roestvaststalen AISI-316-ankers die met verankeringsmortel in de steen worden bevestigd. De hoeveelheid en detaillering van de verankering wordt afgestemd op de positie van het blok. Nadat het blok is geplaatst en de stelmortel voldoende is uitgehard, kan de voeg worden aangebracht. Als er risico op beschadiging is, moet het geplaatste onderdeel worden afgeschermd tijdens de hele bouwperiode.

10. Aanbrengen van voegwerk

Voorafgaand aan de uitvoering wordt een proefstuk opgezet om te bepalen of de gekozen kleur en structuur aansluit bij de bestaande situatie. Deze eigenschappen dienen van tevoren schriftelijk te worden vastgelegd. De proefstukken zijn minimaal 600 x 600 mm groot, maar kunnen, in overleg met de directievoering vanwege een klein beschikbaar oppervlak, kleiner worden uitgevoerd. Deze proefstukken dienen na uitvoering afgeschermd te worden tegen vocht en regen. Minimaal tien dagen na het opzetten wordt de uiteindelijke variant gekozen door de directievoering in overleg met het bevoegd gezag.

Voor aanvang van het voegen moet de ondergrond worden gecontroleerd. Hierin wordt onder andere beoordeeld of de ingeboete stenen en het hersteld metselwerk vol en zat is aangebracht, of de diepte van de verwijderde voeg voldoet aan de gestelde eisen, om met voldoende massa een goede voeg aan te brengen en of het metselwerk achter profielen is doorgestoken en/of uitgekraasd. Ook moet het metselwerk voldoende schoon en vrij van speciesmetten, witte uitslag, en andere vervuiling zijn, zoals eerder omschreven.

Om voldoende hechting te waarborgen dient de voegruimte zorgvuldig gereinigd te worden door deze uit te zuigen van stof en gruis en deze daarna met schoon leidingwater te spoelen. Spoelen dient te gebeuren van boven naar beneden in verticale banen met een horizontale beweging om kleeft van stofresten op het onderliggende metselwerk te voorkomen. Om schade aan onderliggend werk te voorkomen mag de spoeldruk maximaal 2,5 Bar bedragen.

Vanuit de uitvoeringsrichtlijn gelden er voor het aanbrengen van restauratievoegwerk een aantal eisen die tijdens de werkzaamheden in acht dienen te worden genomen. Allereerst moet het werk minimaal één dag voor aanvang van de werkzaamheden worden bevochtigd. Sterk verweerde stenen met afgeronde hoeken dienen iets terug liggend te worden voegen, waarbij de randen iets besneden mogen zijn. Lintvoegen dienen eerst aangebracht te worden, gevolgd door de stootvoegen goed te vullen. Per dagproductie dient voldoende vocht te worden aangebracht, zodat lint- en stootvoegen samenhangend worden gevoegd. Tot slot dient het doorstrijken van platvolle voegen voorkomen te worden om geen bindmiddelrijke toplaag te creëren die onvoldoende samenhang heeft met de achterliggende voegmortel.

11. Monteren van zittingen

De nieuw te monteren zittingen van hout worden met metalen strips, vormgegeven zoals in de bestaande situatie, bevestigd aan de metselwerk banken. Deze dienen uitgevoerd te worden in hetzelfde materiaal en met dezelfde afmetingen als bestaand. In het zitvlak en in de voorzijde van de zitting dienen zorgvuldig gaten te worden geboord. Het behoeft de voorkeur om deze gaten in

de voeg te plaatsen om zodoende geen baksteen te beschadigen. De verankering dient vervaardigd te zijn van roestvast staal om toekomstige schade door corrosievorming te voorkomen met behulp van het juiste type plug. Eveneens moet dit materiaal geen verkleuringen veroorzaken in de baksteen of het voegwerk.

3. ONDERHOUDSPLAN

Na afronding van de werkzaamheden zoals in het vorige hoofdstuk omschreven dienen de banken in de daaropvolgende jaren onderhouden te worden. Het is van belang dat dit op verantwoorde wijze gebeurd en is alleen zinvol bij een blijvende betekenis van cultureel erfgoed en de hieraan verbonden waarden. Uiteindelijk heeft onderhoud, en restauratie als onderdeel daarvan, als doel om degeneratie zoveel mogelijk te vertragen.

Elke ingreep is in meer of mindere mate een aantasting van de historische waarde(n). Daarom dient voorafgaand altijd door gekwalificeerd personeel of een ingehuurd expert de afweging te worden gemaakt of de ingreep noodzakelijk dan wel verstandig is. Het niet uitvoeren van een ingreep kan namelijk in sommige gevallen de beste keuze zijn.

Ingrepen dienen ten alle tijden te worden beperkt in omvang tot zo veel als noodzakelijk en zo weinig als mogelijk is. De ingreep dient degelijk te zijn om toekomstige ingrepen zoveel mogelijk te voorkomen of zo lang mogelijk uit te stellen. Verder dient deze passend (compatibel) te zijn binnen de gegeven situatie en mag deze nimmer leiden tot nieuwe schade. Uitgevoerde reparaties zijn zwakker of gelijk aan de omliggende materialen van het origineel. Wanneer het nodig wordt geacht om een materiaal te vervangen dient dit bij voorkeur te worden uitgevoerd in hetzelfde materiaal (of materiaal met dezelfde eigenschappen) of techniek, tenzij dit tot schade zou leiden.

Op basis hiervan wordt vanuit Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg een voorkeursvolgorde gehanteerd voor de restauratiecategorieën, oftewel de restauratieladder. In deze hiërarchie gaan conserveren, onderhoud en repareren voor vernieuwen. Welke restauratiecategorie van toepassing is, hangt af van de fysieke samenhang en de historische waardenstelling van het betreffende bouwdeel. Het kan zijn dat voor alle onderdelen van het gebouw of object één restauratiecategorie wordt gekozen, maar er kunnen ook redenen zijn om voor de diverse onderdelen van het gebouw of object verschillende restauratiecategorieën te kiezen.

In het geval van de metselwerk banken in het Julianapark is het van belang dat ingrijpende restauratiewerkzaamheden zoals uit te voeren door Bambam Steenhouwers voor de voorzienbare toekomst niet meer nodig zijn door het periodiek uitvoeren van onderhoud. Onderhouden is het uitvoeren van werkzaamheden aan (onderdelen van) een gebouw of object met als doel het behoud van materiaal en uitstraling, om zo ingrijpende werkzaamheden te voorkomen.

01. Inspecteren

Dit betekent ook dat de bouwwerken regelmatig geïnspecteerd dienen te worden. Een enkele inspectie is tenslotte een momentopname, waarbij niet bekend is hoe lang de geconstateerde gebreken zich al hebben geopenbaard en met welke snelheid de verschillende vormen van degeneratie, vervuiling, of corrosie hebben opgetreden. Bij herhaald onderzoek kan door middel van vergelijking met eerdere inspectieverslagen een beter inzicht worden verkregen in de duurzaamheid van de geïnspecteerde elementen en nog passender advies worden gegeven wat betreft het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden.

Inspecteren is het systematisch vastleggen van de conditie en het aangeven van herstelmaatregelen met als doel het periodiek en planmatig laten uitvoeren van onderhoud of restauratiewerkzaamheden. Een inspectie wordt vastgelegd in tekst en beeld met foto's en/of tekeningen. Deze werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden volgens de daarvoor geldende richtlijn vanuit Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg waaronder URL 2005 Gebouwinspecties.

Het grondig vaststellen van de onderhoudsstaat bij de aanvangsinspectie van een monument is van essentieel belang voor vervolginginspecties. Het gaat daarbij primair om het vaststellen van bouwtechnische kwaliteiten en welk onderhoud er nodig wordt geacht binnen tien jaar. Het interval van vervolginginspecties dient afgestemd te worden op de staat van het object zoals geconcludeerd in de aanvangsinspectie. In dit geval luidt het advies om een volgende inspectie over vijf jaar (in 2030) uit te laten voeren. Hierbij is tevens het advies om dit uit te laten voeren door hetzelfde bureau, in dit geval AXIII architecten, om de continuïteit te waarborgen.

Bij een vervolginginspectie wordt de onderhoudsstaat zo objectief mogelijk vastgesteld en dienen bestandgegevens op peil te worden gehouden door middel van actuele informatie. Eventuele toevoegingen of wijzigingen aan het object worden vastgelegd. Dit is van belang voor onderhoudsadviezen en uitgevoerd onderhoud dient beoordeeld te worden. Eventuele in of bij het monument aanwezige meetinstrumenten zoals peilbuizen of scheurmeters kunnen op dit moment ook gecontroleerd worden.

02. Onderhouden

Alle onderhoudswerkzaamheden dienen uitgevoerd te worden volgens de daarvoor geldende richtlijn vanuit Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg waaronder URL 4003 Historisch metselwerk, URL 4006 Historisch voegwerk, URL 4007 Steenhouwwerk en URL 4012 Historisch metaal (ferro).

Onderhouden is het (passief) beschermen of het treffen van voorzieningen of uitvoeren van werkzaamheden die het ontstaan of optreden van schade en/of aantasting kunnen voorkomen of beperken. In de meeste gevallen betreft dit regulier onderhoud om biologische groei in de vorm van algen, mossen en hogere planten tegen te gaan. Zoals eerder benoemd is het uitgangspunt bij het reinigen van monument daarom ook niet dit er als nieuw uit te laten zien, maar de eerbiedwaardige leeftijd mag na behandeling nog af te lezen zijn.

Algen groeien in de aanwezigheid van vocht en op langzaam drogende materialen en/of in de aanwezigheid van stikstofdioxide luchtvervuiling. Om dit te verhelpen dient allereerst anti-alg aangebracht te worden op het kunststenen element alvorens het te stoomreinigen.

Mossen en levermosses groeien in de aanwezigheid van vocht. Korstmossen groeien eveneens onder externe klimatologische omstandigheden en kunnen periode van langere droogte met veel zonlicht overleven. De wortelachtige structuren hechten over het algemeen goed op substraatachtige ondergrond en nog beter op een dergelijk oppervlak welke reeds desintegratie vertoont. Deze wortelachtige structuren vergroten hierdoor het risico op vries-dooischade wanneer deze in scheuren of holten aanwezig zijn. Dergelijke biologische groei kan vrij gemakkelijk worden verwijderd met behulp van een kokosborstel en warm water. Mogelijk hechtplekken dienen verwijderd te worden. Hierna dient het element behandeld te worden met anti-alg en tot slot met stoom te reinigen.

Hogere planten vormen een categorie met een grote diversiteit aan soorten en afmetingen, waarbij de wortels van deze planten groeien in aangetaste mortel of in met aarde gevulde spleten. Hierbij is de aanwezigheid van relatief veel water een vereiste. Hogere planten kunnen makkelijker groeien in materialen die reeds verschillende vormen van desintegratie vertonen en deze verschijnselen eveneens verergeren. De planten dienen geheel, inclusief de wortels, te worden verwijderd en mogelijke ingroeiplekken dienen eveneens verwijderd te worden.

Tot slot wordt geadviseerd om alle oppervlakten te behandelen met bijenwas om ongewenste depositie in de vorm van graffiti gemakkelijk te kunnen verwijderen. Dergelijke behandelingen hebben geen significant nadelig effect op het damp regulerende vermogen van het onderliggende materiaal en hebben in sommige gevallen een iets kleur verdiepend effect.

Het advies luidt om het monument elk jaar in de herfst te laten reinigen voordat de vorstperiode aanbreekt om eerdergenoemde schadebeelden zoveel mogelijk te voorkomen. Ook wordt aangeraden om elke vijf jaar een onderhoudsbeurt uit te laten voeren naar aanleiding van de periodieke inspectie met dezelfde interval.

